RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 51.

Tisdagen den 14 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen rörande lagutskottets utlåtande n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Ordet lemnades, enligt förut gjord anteckning, till

Herr Liljeholm, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Jag hade i denna fråga liksom vid många föregående tillfällen kunnat inskränka mig till att gifva min åsigt tillkänna genom att instämma med någon af de talare, som yrkat afslag å utskottets betänkande, men då jag betraktar den föreliggande frågan såsom en af de vigtigaste, om icke den allra vigtigaste, som förelegat till afgörande under innevarande riksdag, har jag icke tvekat att begära ordet för att, om ock i största korthet, uttala min mening. Ett ytterligare skäl för mitt uppträdande ligger deri, att jag från det samhälle, jag tillhör, emottagit en skrifvelse med anhållan att, om jag funne lämpligt, lemna kammaren kännedom om dess innehåll. Den 12 dennes hölls nemligen i Göteborg ett möte, besökt af omkring 500 personer, hvarvid enhälligt beslöts följande uttalande: "Mötet anser det af regeringen vid innevarande riksdag framlagda förslaget om yttranderättens inskränkning för en lika oberättigad och vår nation ovärdig som oklok och för det fredliga och lyckosamma framåtskridandet i vårt land farlig åtgärd, och det hufvudsakligen af följande orsaker:

emedan den fria yttranderätten är en bland de hufvudsakligaste och angelägnaste rättigheter som tillkomma medborgarne utan undantag i ett samhälle, derest det vill kalla sig fritt, samt ett nödvändigt tillbehör till sjelfstyrelsen;

emedan det hvarken är ett fritt samhälle eller dess medborgare värdigt att låta yttranderätten i allmänna frågor vara på ett eller annat sätt lagd i fjettrar;

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

emedan en lag, sådan som den ifrågavarande, utan att aflägsna missnöjet inom samhället, det berättigade såväl som det oberättigade, lär det att gå hemliga vägar;

emedan en dylik lag, genom den tvungna tystnad den åstadkommer, minskar intresset att afhjelpa verkliga missförhållanden och förtager tillfället att berigtiga ohållbara åsigter, fördomar och missuppfattningar;

emedan en dylik lag med nödvändighet drager efter sig nya tvångslagar mot yttrande- och tryckfrihet.

Och uttrycker mötet för den skull sin lifliga förhoppning och enträgna önskan, att detta lagförslag ej må af Riksdagen antagas, samt sin allvarliga oro för följderna af, att det till äfventyrs komme att varda lag."

Som herrarne hörde, framhållas i denna skrifvelse ungefär samma skäl, som återfinnas i de två första vid utskottsbetänkandet fogade reservationerna. Dessa skäl synas mig så talande, att jag alls icke känner mig tveksam på hvilken sida jag bör ställa mig.

Det kan icke falla mig in att upprepa, hvad som under förmiddagens lopp af flera talare framhållits angående detta lagförslags tvetydiga formulering. Men väl må man fråga: hvadan denna brådska med dess framläggande och denna ifver för dess antagande? Någon fara af att vid denna frågas behandling liksom vid andra vigtiga frågors afgörande gå lugnt och sansadt till väga mägtar jag ej inse. Ett kraftigt stöd för denna åsigt har jag funnit i motiveringen till den kongl. propositionen, der det heter på sid. 15: "Partiets anhängare äro ännu relativt få och svenska samhället eger, som jag tror, i ovanlig grad motståndskraft mot det socialistiska sjukdomsgiftet". Hade det deremot varit att befara att man genom ett uppskof kunde sätta det bestående samhällets lugn på spel, skulle jag icke dragit i betänkande att redan nu med min röst bidraga till förslagets antagande, men det framgår tydligt af detta justitieministerns anförande, att så icke är fallet.

På sid. 17 i den kongl. propositionen läses följande sanna ord: "I främsta rummet måste alla goda medborgare fortsätta sina bemödanden för arbetarefrågans lösning och arbetsklassens lyftande så i sedligt som i materielt afseende. Det bästa stridssättet är att med oaflåtlig vaksamhet och outtröttlig kärleksfullhet söka skingra arbetareklassens okunnighet och fördomar mot andra samhällsklasser, att bringa honom sannfärdig upplysning om den på kristendomens grund hvilande samhällsordningens rätta natur och väsende samt afslöja de socialistiska villomeningarnas haltlöshet."

Jag instämmer till alla delar i detta yttrande. Låtom oss derför med enade krafter arbeta just på det sättet och med användande af dessa medel, som der framhållits, innan vi gripa till det nätt oppsämsta medlet, nemligen detta lagförslag; ty jag fruktar, att, om det antages, man skulle komma att rycka upp hvetet, under det att ogräset i hemlighet frodades.

Herr talman, jag yrkar rent afslag på utskottets betänkande.

Herr Hedin: Herr talman! Herr statsministern började sitt an-

förande under förmiddagens plenum med ett beklagande, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, lagförslagets egentlige författare, icke kunde deltaga i dagens förhandlingar och försvara Kongl. Maj:ts proposition. För min del instämmer jag, lika som utan tvifvel kammarens samtliga ledamöter, i detta beklagande, nemligen med hänsyn till den sorgliga anledningen, men deremot är jag fullt öfvertygad att, om och när regeringen får den ro och ledighet, som hittills uppenbarligen saknats, att närmare öfverväga den fråga, som hon nu understält Riksdagens pröfning, hon då skall finna och erkänna att med hänsyn till resultatet herr chefens för justitiedepartementet härvaro eller bortovaro från kammarens förhandlingar är fullkomligt likgiltig, ity nemligen att han omöjligt skulle kunna vara i stånd att vederlägga de af herr statsministern antydda, i den offentliga diskussionen yttrade anmärkningar mot Kongl. Maj:ts proposition.

Angående lydelse af 10 kap. 4 § strafflagen. (Forts.)

En af dessa anmärkningar, en hufvudanmärkning, bekräftades, såsom jag i det följande skall visa, fullständigt af herr statsministern sjelf. En annan är — huru benägen man än må vara, och jag för min del är det, att icke hysa det ringaste tvifvel om renheten af regeringens syftemål — framkallad genom en slags naturnödvändighet och trotsar hvarje vederläggningsförsök. Jag skall påvisa hvarför. Om nemligen den allmänna meningen har tillskrifvit regeringen en annan afsigt än den, hon sjelf vill vidkännas, än den hon efter min öfvertygelse i sjelfva verket haft och hyser, om den allmänna meningen tillskrifver det framlagda lagförslaget ett långt vidare gående ändamål än deruti finnes klart och med tydliga ord uttryckt, så har regeringen derför att uteslutande skylla sig sjelf och kan ej härleda det från någon benägenhet att misstyda hennes åtgärd. Den uppfattning, som från alla håll i landet uttalats, är nemligen icke blott förklarlig, nej, hvad mera är, framtvungen dels af lagförslagets egen beskaffenhet, dels af de omständigheter, under hvilka det blifvit för Riksdagen framlagdt.

Hvad först angår lagförslagets egen beskaffenhet, dess innehåll och lydelse, så träffas första stycket i paragrafen icke blott af de vigtiga anmärkningar, som anförts af den förste i ordningen bland reservanterne, den talare som egentligen öppnade debatten i förmiddags, utan derjemte af den anmärkningen, att för den ifrågasatta förändringen icke åberopats ett enda faktiskt, icke ett enda erfarenhetsskäl, utan endast departementschefens mening, att, såsom orden lyda, "giltiga skäl synas saknas" att lemna paragrafens nuvarande lydelse orubbad. Detta vill ju icke säga något annat än att den lucka uti paragrafens nuvarande lydelse, som herr föredragande departementschefen tyckt sig finna, är af en helt och hållet teoretiskt oskadlig beskaffenhet. Att den derjemte skulle hafva visat sig utmärka en verklig praktisk brist, det har han icke ens påstått, än mindre ådagalagt; och detta gäller ock om den talare, som under förmiddagens debatt så varmt och lifligt tog den kongl. propositionens försvar. Icke heller han har lyckats visa att denna teoretiska lucka i den nuvarande lydelsen, om en sådan deri finnes, också är en praktisk brist. Jag tillägger att, huru mycket han än ifrade att bemöta den redan

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

åberopade reservanten, han icke i någon måtto förringade betydelsen eller giltigheten af de anmärkningar, som herr Lilienberg dels i sin reservation, dels i sitt muntliga anförande på förmiddagen framstält. Under sådana förhållanden må jag väl fråga: hvart tager här den eljest i både otid och tid upprepade lagstiftningsmaximen vägen, att lagstiftaren icke har att utgå från abstrakta spekulationer vid skrifbordet, utan från erfarenhetsmässigt konstaterade samhällsbehof? Detta om paragrafens första stycke. Jag öfvergår till det andra.

Regeringen har nu således funnit det icke vara nog att i det första stycket utsätta straff för hvarje uppmaning till någon af de lagöfverträdelser som finnas i den allmänna strafflagen med straffansvar belagda, utan hon vill dertill äfven foga samma straff för uppmaning till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet. Och denna bestämmelse är redigerad på ett sådant sätt att, om jag får taga ett exempel, — jag väljer det med anledning deraf att den talare, hvars ord i förmiddags jag nyss citerade, just erinrade om att till sådan ohörsamhet hörde försummelse att fullgöra värnpligten — följden blir att, under det den värnpligtige som icke inställer sig till den i 13 § af gällande värnpligtslag föreskrifna inskrifningsförrättning, bötar första gången 10 kronor, den som uppmanar till en sådan ohörsamhet kan enligt det föreliggande förslagets ordalydelse dömas till böter eller fängelse, och detta ändock att på hans uppmaning ingen verkan följt. Redan med de citerade orden "ohörsamhet mot lag eller laga myndighet" börjar den svenska efterapningen af de — jag kan väl säga — vanryktade tyska kautschuksparagraferna; ty man har icke inskränkt straff för uppmaning till ohörsamhet mot lag och laga myndighet till sådan ohörsamhet, hvarför i andra lagar och författningar än strafflagen straff finnes utsatt, utan det lemnas först i polismagtens hand och sedan i domstolens — i den förras att afbryta, i den senares att straffa ett uttalande som de anse innebära en uppmaning till ohörsamhet mot lag, ehuru för denna ohörsamhet icke i någon lag, ekonomisk författning, reglemente eller ordningsstadga något straffansvar finnes stadgadt. Med en sådan formulering blifver i sjelfva verket uppmaning till ohörsamhet o. s. v., en brottskategori, under hvilken, så vidt jag förstår, allt utan undantag kan rymmas. Att det med den affattning, man gifvit bestämmelsen, blir möjligt att straffa uppmaning till handling som är juridiskt straffri, det kan icke bestridas, helst nu sedan vi fått denna anmärkning på ett, såsom jag måste tro, afgörande sätt bekräftad genom herr statsministerns förklaring. Han yttrade nemligen i förmiddags, att man med lagförslaget afsåg att inom straffbarhetens gräns inflytta för det första uppmaning till lagöfverträdelse, för det andra uppmaning till ohörsamhet o. s. v., för det tredje uppmaning till förakt för, jag mins icke om han begagnade ordet lag eller samhällsordning. Således gjorde han en distinktion mellan å ena sidan uppmaning till lagöfverträdelse och å andra sidan uppmaning till sådan ohörsamhet mot lag, som icke är en lagöfverträdelse, som således sjelf icke är juridiskt straffbar. Det synes mig icke vara någon möjlighet vidare att betvifla — efter denna förklaring

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

från den som väl bör bättre än någon annan kunna redogöra för hvad lagens egentliga mening är — att så förhåller sig som jag nu haft äran nämna. Man har med lagbudet, sådant det är affattadt, stadgat straff mot hittills okända förbrytelser. Det tyckes nästan som man skulle tänka, för att begagna ett uttryck af departementschefen, — jag tror på sidan 14 eller 18, der han talar om sin förtröstan på den offentliga magtens, på polismyndighetens "nit" — det tyckes nästan som man skulle tänka att, ha vi blott stadgat en brottskategori, i lagen inskrifvit en förbrytelse med dess straffpåföljd, det nog skall gå för sig i ett så välordnadt och — efter densammes uttryck — kristet samhälle att få några personer att tillämpa straffbestämmelserna på.

Genom detta samma i oändlighet tänjbara kautschuksmoment vill man straffa uppmaning till åtgärd, som innebär "hot" mot "samhällsordningen" eller "fara för dess bestånd". Jag har här gjort mig den frågan, om det skulle vara möjligt att uttänka mera mångtydiga uttryck, ordalag som lånade sig till en mera subjektiv tolkning, en lagtext, inom hvilken åklagares och domares rent personliga uppfattning, deras politiska åsigter, deras lidelser och fördomar, deras skrämsel eller deras ovilja skulle kunna finna ett friare spelrum, och för min del har jag måst besvara den frågan så, att jag icke vet, huru de ordalagen skulle lyda. Hvad menas med hot mot samhällsordningen? Ett hot icke mot en eller flere personer, icke mot egendom; icke ett hot, som afser att hindra verkställigheten af en lag eller af laglig myndighets åtgärder, utan ett hot mot detta abstraktum, som här benämnes samhällsordningen? Hvad är det? Och hvad betyder samhällsordningen? Betyder den allt vid en viss tidpunkt bestående, allt bestående i lagar, institutioner, seder och åskådningssätt, inbegripet alla fel och brister, alla missbruk och alla orättvisor? En talare, som jag redan ett par gånger förut citerat, tycktes hysa den meningen, att samhällsordningen är sammanfattningen af det samhälles lagar vi tillhöra. Men då frågar jag: kan icke hvarje kritik af detta bestående, hvarje uppmaning att arbeta på en förändring deraf med en smula god vilja tolkas såsom ett hot mot samhällsordningen? Är icke denna kritik framför allt då, just då ett hot mot samhällsordningen, när den utgår från billighetens och rättvisans principer, som dock en gång skola segra, ty för hvarje sådan seger öfver en lagstadgad orättvisa, öfver ett häfdvunnet missbruk, rubbas det som I kallen, och som dittills var "samhällsordning"?

I "samhällsordningens" förmenta intresse har man alltid föröfvat de svåraste bland orättvisor. I samhällsordningens namn straffade man ännu för 30 år sedan med 66 rdr 32 sk. banko, oberäknadt 3 rdr 16 sk. banko för sabbatsbrott, eller, vid bristande tillgång, 28 dygns fängelse vid vatten och bröd en person, som på en söndag inför en samling af 13 män och 20 qvinnor hade läst några stycken ur bibeln äfvensom "Fader vår". I samhällsordningens namn straffades vid samma tid med landsförvisning den, som för tredje gången höll eller tillät en konventikel. Ären I, som förorden denna lag, öfvertygade derom, att icke ännu i den svenska samhällsordningen, i samman-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

fattningen af det samhälles lagar vi tillhöra, tilläfventyrs kunna finnas lika svåra, jag vore frestad säga, lika förbannelsevärda orättvisor? Och mot dem skulle vi icke få höja vår röst, icke få förklara att sådana delar af samhällsordningen skola förgås? Vi skulle icke fritt få angripa dem både med förtrytelsens och löjets vapen, det är "hota" dem med undergång! Försvaren hvad I kallen samhällsordningen mot våld och — gerna för mig — äfven mot all slags uppmaning till våld, men begären icke af oss att vi skola med ett helighetssken omgifva alla denna samhällsordnings orättvisor, missbruk, fel och brister, och att vi skola förklara för förbrytare alla dem, som våga angripa detta falska sken — ty det är för mycket begärdt!

Om således förslagets beskaffenhet har varit egnad att väcka misstro hos allmänheten, så vidhåller jag att regeringen derför uteslutande har sig sjelf att skylla. Hon får icke, såsom jag redan anmärkt, häraf draga den slutsatsen, att de, som känna sig oroade och och uttala sin oro, ledas af någon benägenhet att misstyda hennes åtgärd eller misstänka tillvaron af någon bakom förslaget liggande, dold afsigt.

Men om lagens egen beskaffenhet varit egnad att väcka denna misstro, denna, låt så vara, oberättigade misstro till afsigter, åt hvilka jag för min del gerna skulle vilja gifva min hyllning, så har denna misstro icke förminskats af de omständigheter, under hvilka lagförslaget framkommit. Äfven de hafva varit egnade att väcka tvifvel om den verkliga afsigten.

Det är väl bekant att regeringen under en lång följd af år, så vidt jag åtminstone vet, med det största jemnmod hört en mer och mer växande och högljudd klagan öfver orättvisor och — man skulle kunna våga det uttrycket — i åtskilliga punkter rent af upprörande orimligheter i vår nu gällande strafflag. Under en ganska lång tid också har lagutskottet gång efter annan tillbakavisat yrkanden om partiella förbättringar i denna strafflag, gående ut på att afhjelpa de mest i ögonen fallande bristerna, tillbakavisat dem med den anmärkningen, att "sammanhanget och konseqvensen" alldeles icke tilläte några partiella ändringar i detta lagstiftningskonstens helgjutna mästerverk. Efter detta ha vi nu omsider kommit derhän att Nya lagberedningen fullgjort det 1884 af Kongl. Maj:t henne lemnade uppdrag att företaga en revision af hela strafflagen. Lagberedningen har i slutet af 1886 aflemnat den första och i slutet af 1887 den andra och sista delen af sitt revisionsförslag. Lagutskottets vice ordförande har nu upplyst att lagberedningens förslag redan undergått granskning i högsta domstolen. Under sådana omständigheter framkommer regeringen med ett förslag till en partiel förändring af strafflagen! Regeringen har icke haft tid att bida de 8 månader, som skilja oss från Riksdagens nästa lagtima sammanträde, utan inkommer med ett sådant förslag knappa 14 dagar före den ordinarie riksdagstidens slut, vid en tidpunkt, då afslutningsgöromålen hopa sig, då brådskan såsom vanligt sätter sin prägel på alla förhandlingar och då, såsom man ofta iakttagit, åtskilliga bland riksdagsmännen af angelägna enskilda göromål något i förtid kallas bort från riksdagsarbetet. En sådan tidpunkt har regeringen

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

valt för att framlägga ett förslag, hvilket bryter med hittills i vårt land gällande rättsgrundsatser. Det gör så efter regeringens egen förklaring i motiveringen till den kongl. propositionen, ty af den framgår att förslaget är en undantagslag, en tillfällighetslag, rigtad mot en viss kategori af svenska medborgare och rigtad i sjelfva verket mindre mot handlingar än mot teorier, åsigter och anspråk. Detta må väl kunna kallas en stark brytning med de rättsgrundsatser, som hittills varit dominerande inom vår rättsförfattning. För en sådan feberaktig hast, som hvarken tillåtit föredragande departementschefen att korrekt citera den utländska lagstiftningen eller att fullända redaktionen af det korta yttrandet till statsrådsprotokollet den 27 april, för en sådan hast måste allmänheten söka en särskild förklaringsgrund och hon måste utfinna den på egen hand, ty i motiveringen till den kongl. propositionen har hon förgäfves sökt den. Hon delar nemligen icke den mening, som finnes uttalad i departementschefens yttrande, att den upplysta allmänheten har betraktat det socialistmöte, som under påskhelgen hölls vid Tunnelgatan i Stockholm, såsom en mycket betydelsefull tilldragelse. Nej, chefen för justitiedepartementet sväfvar i det fallet i fullständig okunnighet om den verld, som lefver och rör sig omkring honom. Allmänheten har betraktat den tilldragelsen såsom allt annat än betydelsefull. Hon inser att den icke kan få någon vigt och betydelse i annat fall, än om äfven Riksdagen skulle — tappa hufvudet.

Den förklaring, allmänheten stannar vid, blir så mycket mindre gynsam, när man vid närmare granskning af förslaget finner, att detta, utöfver hvad det gifver sig ut för, i sjelfva verket också är något annat och mer — låt vara att så skett helt och hållet mot regeringens egna intentioner; det har väl råkat att blifva så i följd af den brådska, som jag föreställer mig att regeringen numera sjelf skall beklaga, likasom så många andra gjort det förut. Förslagets motivering betecknar den socialdemokratiska agitationen såsom förslagets anledning och såsom det föremål, som man önskar att träffa. Men ordalagen äro nu olyckligtvis antingen så väl valda eller i brådskan så olyckligt funna, att de fullt lika väl låta tillämpa sig på mycket annat än den socialdemokratiska agitationen, på hvarje opposition, hvarje kritik af det bestående, af "samhällsförhållandena, lagarne och myndigheternas beslut", hvarje reformyrkande — äfven sådan kritik, äfven sådana reformyrkanden, som utgå från politiska principer, absolut motsatta den s. k. socialdemokratiens.

Man har ej kunnat undgå att förklara sig saken så, att vederbörande liksom velat spekulera i en del godt folks ovilja, i de förskrämdes, de af naturen räddhågades fruktan för några hundratal socialdemokrater, för att få Riksdagen att gå in på en lag, som kan användas mot en mycket starkare och från konservativ och reaktionär synpunkt mycket farligare magt, nemligen den stora liberala opinion i landet som med socialdemokratiens hufvudgrundsats är absolut oförenlig. Jag hyser icke den uppfattningen och jag skall om några minuter komma till en förklaring från min synpunkt af hvad, enligt

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

min åsigt, ledt regeringen, men jag upprepar, att denna uppfattning vunnit insteg rundt om i landet.

Jag påstår således, att regeringen, i följd af förslagets beskaffenhet och de omständigheter, under hvilka det framträdt, har att helt och hållet skylla sig sjelf för den misstro till hennes afsigter, det väckt, och icke bör räkna granskarne denna misstro till last, såsom skulle de låta sig ledas af något begär att misstyda hennes syfte.

Jag kan slutligen icke underlåta att fästa mig vid en annan anledning till den allmänna misstron mot det verkliga syftemålet med denna lag, såsom ett annat än det af regeringen uttalade och af utskottet godkända. Regeringen vill ju anses hafva framlagt en lag rigtad mot socialdemokratien. Men hur är det väl möjligt, att hon skulle kunna vara i okunnighet derom, att socialistlagen i Tyskland, det stora mönsterlandet, icke blott negativt förfelat sitt ändamål utan verkat för ett ändamål motsatt det åsyftade och uppgifna, i det att all denna lagstiftning mot socialdemokratien just uppammat densamma till en fruktansvärd magt.

Den tyska socialistlagen af år 1878 räknar snart 11 års tillvaro, och denna tid har varit mer än tillräcklig för att bekräfta hvad vid lagens andra läsning det året yttrades af Sonnemann, nemligen: att det ej kunde gifvas en värre eggelse till klasshat än denna undantagslag, som skulle hos 500,000 väljare utsläcka tron på tillvaron af lag och rättvisa; och att man med en sådan lag skulle inom ett par år åstadkomma så mycket ondt, att hela generationer skulle få lida deraf. I sanning profetiska ord! Resultatet, det förutsedda resultatet, ligger nu öppet för allas syn, och derjemte det, att den tyska socialdemokratien vunnit både i yttre utbredning och inre styrka.

Socialdemokratien, som vid 1877 års riksdagsmannaval räknade 481,000 röster af 5,536,000, och följande år 1878 efter Riksdagens upplösning 65,000 röster mindre än året förut, ehuru i det hela 274,000 flere väljare deltogo i 1878 års val, säges nu, tio år senare, mönstra mellan 900,000 och en million röster. Socialdemokratien har från de stora städerna arbetat sig ut öfver hela landet; den har uppnått en disciplinerad organisation, sådan som endast ett förtryckande tvång kan framkalla; den är fullt förtrogen med de hemliga förbundens mest fulländade procedyr; och nu, efter dessa 10 eller 11 år, hetsad och jagad, är den naturligtvis döf, absolut oåtkomlig för hvarje diskussion.

Detta är den tyska socialistlagens frukt. Denna lag, stiftad 1878, har, som bekant, icke mindre än tre gånger fått sin gällande kraft förlängd; första gången år 1884. Då erkände regeringen i motiveringen till lagförslaget om lagens förlängning, som orden lydde: "att något tvifvel icke kan råda derom, att den socialdemokratiska rörelsen fortfar med väsentligen lika styrka", och regeringen varnade mot det felslutet att af det större lugnet på ytan låta sig ledas till det antagandet, att rörelsen afmattades och slocknade; man hade blott lyckats, sade hon, att "någorlunda tränga den bort från ytan".

När regeringen förlidet år för tredje gången af tyska riksdagen äskade lagens förlängning, påstod hon visserligen: "att lagen icke blott

förebyggt allvarsamt störande af det allmänna lugnet" — hvilket ju icke var mera allvarligt stördt före socialistlagen — utan ock, att den hindrat socialdemokratiens utbredning till landsbygden — hvilket senare påstående verkligen är sorglustigt genom sin bevisade oemotsvarighet mot de faktiska förhållandena; men på samma gång erkände regeringen "att en ändring i rigtning af en positiv förbättring ännu icke inträdt", att "socialdemokratien hvarken i utsträckning eller styrka lidit afbräck" — motsatsen är blott allt för säker — samt att "svårligen en ändring härutinnan vore att snart motse". En ännu uttryckligare bekännelse låg emellertid deri, att regeringen begärde straffskärpningar och ytterligare straffbestämmelser, deribland landsförvisningsstraff mot socialdemokraterna.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Riksdagen afslog de föreslagna straffändringarne och biföll lagens förlängning, men blott på två år.

Under debatten i fjor kunde Reichensperger med fullt skäl erinra om hvad han yttrat tio år förut: att socialdemokratien icke kan med "mekaniska" medel hämmas; att en undantagslag skulle förvärra klasshatet, skapa martyrer och derigenom bereda socialdemokratien tillväxt, äfvensom att undertryckandet af sjukdomens yttre symptom endast skulle afleda från arbetet på sjukdomsorsakernas aflägsnande. Och ingen hade under den långvariga debatten någonting faktiskt att anföra mot Windthorst, när han sammanfattade lagens resultat efter tio års tillämpning på följande sätt: Lagen har ej medfört något af den verkan man åsyftat, men i stället mycken olycka; den har kommit socialdemokratien att hastigt tillväxa — naturligt nog, ty sådana åtgärder mot en del, en klass af statens medborgare väcka deltagande hos dem, som ej tillhöra samma rigtning, och detta deltagande, sade han, verkar "förföriskt". Det är regeringen, som väsentligen uppammat socialdemokratien genom socialistlagen. Lagen har från de stora städerna, i synnerhet Berlin, spridt socialdemokratien öfver hela landet. Lagen har fört derhän, att socialdemokraterna slutit internationella förbindelser. Och slutligen har den haft ännu ett resultat, af talaren betecknadt med "Geheimpolizei".

Ett justitieministerns yttrande på sidan 18 om hans tillit till ordningsmagtens "nit" gifver mig anledning att knyta ett par betraktelser till Windthorsts erinran om den frukt af socialistlagen, som han kallar "Die Geheimpolizei". Herr statsrådet skulle icke hafva behöft gå tillbaka så långt som till det tredje kejsardömet och dess undantagslagar för att inse, hvart det bär, när man ställer ordningsmagtens "nit" i det politiska spioneriets och den politiska förföljelsens tjenst. Anledning nog att öfverväga den saken finnes på närmare håll och tid. Jag påminner om Schweiziska förbundsrådets åtgärder i fjor mot de uppviglingsförsök, som i Schweiz bedrefvos af en grannstats polisagenter bland socialdemokraterna. Enahanda företeelse i år har förekommit dersammastädes; just under de sista veckorna har man derom fått underrättelse. Justitieministern skulle också med fördel kunnat följa de sedan någon tid pågående förhandlingarna i staden Mons i Belgien, der mot deltagarne i en förment komplott en kriminalprocess är inledd, i hvilken redan två ministrar äro kompromettérade, såsom de

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

der hafva stått bakom dem, hvilka värfvat folk till det ruskiga yrke, hvars utöfvare kallas *agents prococateurs*. Se, det går så, när detta polisnit, som herr statsrådet talar om, träder i den politiska förföljelsens tjenst, att ovilkorligen den offentliga magten råkar i den djupaste demoralisation. Det är detta, som Windthorst tydde på då han talade om "Die Geheimpolizei". Och för en sådan användning af den offentliga magten, af ordningsmagten i vårt land, må vi väl bedja Gud att framgent, såsom hittills, — åtminstone under de flesta tidrymder — blifva förskonade.

Jag skulle äfven hafva velat i sammanhang härmed rekommendera till herr departementschefens uppmärksamhet några ord af ingen mer och ingen mindre än sjelfva den illustre rikskansleren, nemligen dels denna sentens: "Die Polizeiagenten aus Mangel an Stoff lügen und übertreiben unverantwortlich", dels också följande tänkvärda ord: "Våre motståndares obehagligaste bundsförvandt — han menar: för honom och hans parti obehagligaste — är våre polistjenstemäns täflande ifver att upptäcka sammansvärjningar och på sådant sätt utsmycka resultaten af sina bemödanden, likasom de tillämnade och förhindrade förbrytelserna, att de inför skrämda sinnen skola framstå i en bengalisk belysning såsom kronans och samhällets permanenta räddare ur hårresande faror." Detta bidrag till historien om "Die Geheimpolizei", som är den nödvändiga frukten af en undantagslagstiftning, sådan som den tyska socialistlagen, tål att begrundas. "*Skrämda sinnen*" — citerade jag nyss ur den tyske rikskanslerens yttrande. Om något ord passar i historien om den svenska s. k. socialistlagen, så är det visserligen detta.

Det synes — och jag kommer härmed, såsom jag nyss lofvade, till *min* förklaring af regeringens afsigter eller, rättare sagdt, till min förklaring af den tankegång hos regeringen, som föranledt framläggandet af denna olyckliga lag, — det synes som om chefen för justitiedepartementet och hans högt ärade kolleger lefde i den föreställningen, att den socialistiska rörelsen skulle vara något särskildt och för vår tid i hög grad utmärkande samt synnerligen förskräckligt fenomen. Men i sjelfva verket är förhållandet det, att hvarje föregående tid haft långt större sociala svårigheter och långt mera vidt utseende faror att bekämpa. Eller är icke Roms historia, åtminstone en mycket stor del deraf, historien om en klasskamp, till hvilken vi aldrig hafva sett någon like i historien, kampen emellan jordaristokratien och de besittningslöse, emellan slafvarne och de fria? Är icke medeltidens, reformationstidens och en god del af den nyare tidens historia uppfylld af de fasansfullaste berättelser om bonderesningarna i England, Frankrike, Tyskland och andra länder? Herr föredragande departementschefen har utan tvifvel studerat Luthers skrifter, och har han det gjort, så vet han också, huruledes reformatorn rasade mot de upproriske bönderna, huru han bad och besvor herrarne att slå dem ihjäl såsom "galna hundar"; och har han i öfrigt studerat den tidens historia, så vet han äfven att denna uppmaning utfördes ännu bättre än efter bokstafven och måhända fullständigare än den var ämnad, när herrarne brände sina fångar lefvande eller utstucko deras ögon. Den 30-åriga arbetarerörelsen i England i slutet af 1300-talet, i hvil-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

ket hela det lägre presterskapet spelade en så betydande rol, hotade, enligt samtida vittnesbörd, hela herreklassen med undergång. Hade vi icke i fjor anledning att erinra oss, huru vårt granland Danmark för 100 år tillbaka i och med bondebefrielsen kom till rätta med ett större socialt problem, än det, som Estrupiatet under våra ögon alstrat genom sina undantagslagar och sitt polisregemente? Hafva vi icke sett huru den stora transatlantiska republiken efter ett inbördes krig, utan motstycke i verldshistorien, befriat fyra millioner negerslafvar? Vi pläga tala om Carl XI:s reduktion såsom om en till en kort tidrymd begränsad åtgärd; men det sociala problem, som borde kallas *reduktionerna* och hvars lösning räddade svenska folket genom att rädda Sveriges bönder från att blifva herrarnas trälar, sträcker sig genom tre århundraden af vår historia från slutet af fjortonde seklet till år 1700.

Vår tid går bättre rustad, arftagare som den är till gångna seklers reformarbete, till lösningen af sina uppgifter än någon föregående tid. Det är ett sant ord af Macaulay att nöd och lidande visserligen icke äro något nytt; jemförelsevis mera ny är då den intelligens, som uppdagar och den menniskokärlek, som bemödar sig att afhjelpa dem. Nej, vår tid har icke, såsom mången föreställer sig, *den sociala frågan* att bekymra sig om; vår tid har likasom alla föregående tiders flere större och mindre problem att efter hand samt efter råd och lägenhet lösa, det ena först och det andra sedan. Är socialismen någonting nytt? Nej, den är tvärtom mycket gammal, och den är vida svagare i vår tid, än den fordom var. På den tid, då man ännu icke visste af dess namn, var den rotfast öfver allt, i hela samhället, i lagar och institutioner, hos de styrande och de styrda, den herskade högt upp och djupt ned, bland alla samhällsklasser.

Eller hvad var den annat än socialism, den ekonomiska politik, omfattad af regeringar, folkrepresentationer och författare, uppburen af den stora massan, denna ekonomiska politik, som gjorde statsmagten till arbetets förmyndare och näringslifvets despot? Socialismen *lefde* fordom i samhällets alla institutioner, och i menniskors tro — tron som är den enda magt, som här i verlden uträttar något stort i det goda eller stort i det onda. I våra dagar deremot har socialismen sjunkit ned till en *teori*, för att icke säga en dogm, och en sådan skulle man frukta? Sen I då icke att den socialdemokratiska staten, den universella despotismens stat, der alla skulle blifva likstälda i ett slafveri, hvilket vore allas beslut och verk och till sin sanktion egde blott alla desses vilja, är en orimlighet och en omöjlighet, derför att ingen skulle kunna fördraga den, ingen hafva någon nytta af att upprätthålla den, ingen någon magt att försvara den.

Detta i allmänhet om den alldeles origtiga uppfattningen af vår tids och gångna tiders tilldragelser och förhållanden, som utgör bakgrunden för regeringens förslag. Detta hennes stora missförstånd fritager henne i min tanke från anklagelsen att hafva hyst andra afsigter, än hon sjelf vidgår.

Jag skulle äfven önska att få göra ett par detaljanmärkningar mot regeringens motivering till den kongl. propositionen. Herr departe-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

mentschefen har å sidan 15 i samma proposition tecknat en verkligen förvånande fantasibild af statsmagternas omsorg om arbetareklassens bästa. Han säger nemligen: "Konung och Riksdag, understödda af flertalet bland allvarliga och tänkande personer i vårt land, hysa för denna fråga det lifligaste intresse. Alla samhällets bästa krafter ena sig i sträfvanden att i möjligaste grad höja och förbättra kroppsarbetarens ställning. Man söker åstadkomma detta dels genom att visa aktning för arbetet, omvårdnad om arbetarens bildning, omtanka för hans materiella välbefinnande, dels genom att skydda honom mot arbetets faror och bereda utväg till trygghet mot sjukdom, nöd och ålderdom. Allt detta sker" o. s. v. "*Allt detta*", herr talman! Hvad är då *allt detta*? Hvad är det som skett? Intet, med det enda undantaget att Riksdagen nyss på Kongl. Maj:ts förslag voterat en lag om skyddsåtgärder mot yrkesfara, hvilken lag skall träda i kraft först vid midten af nästa år; men i öfrigt vet jag icke att något skett af "*allt detta*", som ingår i herr departementschefens fantasibild. Skulle herr departementschefen möjligen mena, att man talat om att använda de genom lifsmedelsbeskattningen inflytande tullinkomster för att bereda sjuk- och ålderdomsförsäkring åt arbetarne, likasom dessa inkomster ju äfven skola räcka till för att lätta kommunalskattebördorna, till afskrifning af grundskatter samt af rust- och roteringsbördan och jemväl till understöd åt sjöfartsnäringen? Är det detta som afses, så torde jag få tillåta mig ett par anmärkningar. Den ena är, att arbetaren väl skulle hafva rätt att svara: "När I låten dessa fåglarne i skogen sjunga, så glömmen icke alldeles bort, hvad I verkligen hafven gjort. Sången låter vacker, och den skulle vara förförisk, om icke mitt bröd vore så dyrt." Och den andra anmärkningen är, att, om det är dessa förespeglingar man afser, ögonblicket synes mig vara särdeles illa valdt, det ögonblick då Riksdagen endast genom en fiktiv kalkyl på papperet reglerat budgeten utan statsbrist. Om I låten sådana svikliga hägringar dansa inför de fattiges och betrycktes ögon, så vill jag, herr talman, säga min åsigt vara den, att ehvem det gör, har större synd deraf, än socialdemokraterna, när de förespegla sitt tusenåriga rike. Ty dessa senare tala endast med den auktoritet, som kan tillmätas deras teorier. Men regeringen, hon talar, hon lofvar uti statens namn. Och när hon icke håller dessa löften, derför att hon icke kan hålla dem, hvad blir då arbetarens ersättning? Då skulle han hafva denna lag som sin behållna gåfva. Med denna lag gören I slut på diskussionen, I gören slut en gång för alla på hvarje försök att upplysa och öfvertyga. Med munkaflen tränger man tillbaka och förvandlar till en outrotlig förbittring, jäsande i sinnenas djup, allt det missnöje, som derförutan i diskussionens fria dager och ljus skulle kunna klaras och förvandlas till praktiska reformyrkanden.

Riksdagen torde icke betviflat hvad regeringen i sin proposition bedyrar, att hon icke har något ondt i sinnet, att hon icke vill hindra, såsom orden lyda, "den sansade granskningen och kritiken af samhällsförhållandena, lagarne och myndigheternas beslut, eller yrkandet på reformer i ena eller andra afseendet." Men det är icke regeringens välmening, på hvilken det här kommer an, utan det är lagtexten, den

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

till allt användbara lagtexten, och den kan blifva ett huggvapen i åklagarens eller domarens hand. Den ledamot, som på förmiddagen så ifrigt tog parti för Kongl. Maj:ts proposition, citerade med särskildt höjd röst, att det "icke" var meningen att någonting sådant skulle komma att förehafvas; och dermed var i hans ögon den saken klar. Det är nu på sitt sätt uppfriskande, nästan såsom ett majregn på torr jord, att i denna skeptiska tid få höra uttrycket af en så oskuldsfull barnatro. Men detta är icke tillräckligt för den, som skall fatta beslut om ett lagförslag. Han måste säga sig, att, oberoende af regeringens mening och välmening, dömer domaren efter hvad han läser i lagen. Han måste säga sig, att, oberoende af motiven till den kongl. propositionen, denna lagtext kan användas till dagliga attentat mot församlings- och föreningsrätten, så vidt man eljest medgifver, att dessa rättigheter förutsätta yttrandefriheten. Nu synes det mig, att Riksdagen, hellre än att medverka till en inskränkning i dessa rättigheter, borde vara betänkt uppå att söka återförvärfva andel i lagstiftningen om dem, andel i en lagstiftning som Kongl. Maj:t — förmodligen med stöd af 89 § regeringsformen — har tillegnat sig, ehuru det är svårt att inse, huru svenska medborgares församlings- och föreningsrätt kan höra till "rikets allmänna hushållning", och ehuru dessa samma rättigheter uti andra konstitutionella land äro omgifna med grundlagshelgd. Det är emellertid faktiskt, att Kongl. Maj:t genom ordningsstadgan för rikets städer — den kan af Kongl. Maj:t utsträckas till landsbygden — har tillagt sig rätt att reglera, inskränka, upphäfva svenska medborgares församlingsrätt. Sjelfva det kapitel i strafflagen, om hvilket nu är fråga, borde visserligen hafva erinrat vederbörande derom, att lagstiftningen om församlingsrätten hör till allmänna lagens område. Men det har icke hjelpt.

Riksdagen, som sitter här för att vårda, icke för att skänka bort folkets dyrbaraste rättigheter, bör besinna, att dessa ej skyddas endast derigenom, att man håller mycket hårdt om pungen och är synnerligen varsam — det tyckes för resten numera vara en öfvergifven politik, äfven det — när det gäller statens utgifter. Tillåten mig en jemförelse och ett exempel. Om Kongl. Maj:t af Riksdagen begär en pensionsreglering, baserad på en lönestat, som Kongl. Maj:t allena utan Riksdagens medverkan reglerat, så svarar Riksdagen: "Nej, jag tackar. Haf den godheten att först till min pröfning framlägga lönestaten; sedan skall jag se till, hvad jag kan göra i afseende på pensioneringen." Men här begär man det tillmötesgående af Riksdagen, att den skall medverka till en lag, som i förening med en annan lag, i hvilken Riksdagen icke har någon del, utan som stiftas af Kongl. Maj:t allena, kan helt och hållet tillintetgöra de återstoder, vi hafva qvar af yttrandefriheten utom pressen, af församlingsfriheten och dermed äfven till stor del föreningsfriheten. Riksdagen är icke i stånd, så länge den icke har del i lagstiftningen om svenska medborgares församlingsrätt, att öfverskåda på långt när hela omfattningen af verkningarna af denna lags tillämpning. Hvad vi veta, det är att lagens uttryck tillåta domstolarne att till fängelse döma den som på ett folkmöte skulle om någon del af vårt skattesystem begagna

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

en f. d. statsministers ord: "sekelgamla orättvisor", eller den som beträffande rösträttens utsträckning skulle säga, såsom en justitiestatsminister en gång om representationsreformen, att det är en fråga "som icke kan falla"; ty båda dessa uttryck kunna, med någon grad af god vilja, tolkas såsom ett hot mot det bestående, ett hot mot den bestående röstorätten och den bestående skatteorättvisan. Och det veta vi, att de, som i första hand skola sätta den nya straffapparaten i rörelse, äro sådana ordningsmagtens representanter, hos hvilka man väl får förutsätta större mått af ovist "nit" än af bildning och omdöme; huru många blad af Geijers och Tegnérs skrifter skulle icke blifva förgripliga, i yttersta grad förgripliga inför denna poliskritiks fina öra! Och det veta vi, att, när den förorättade klagar, hofrätt och högsta domstol frikänna en myndighet, som häktat oskyldiga personer utan att ens konstatera, att något brott blifvit begånget. Vi veta af tvenne referat i justitieombudsmannens senaste embetsberättelse, att, när magistratspersoner svårt förgripa sig på yttrande- och församlingsrätten, behandla denna rätt, såsom om den alls icke existerade, så i bästa fall dömas de till 30 kronors böter, med utsigt naturligtvis att af högsta domstolen äfven blifva befriade från detta bötesbelopp. Vi veta också, att den svenska samhällsordningen icke ställer lagkunniga försvarare vid den åtalades sida. Allt detta veta vi. Men hvad vi icke veta, det är hvad den nu föreslagna lagen i förbindelse med de i administrativ väg utfärdade föreskrifterna om församlingsrätten, hvilka undandragits Riksdagens pröfning, kan åstadkomma; detta kunna vi ej på förhand bedöma.

I hafven sagt Er vilja, genom de nya straffbestämmelserna, värna samhället mot hotande faror. Den väg I väljen, är den sämsta af alla vägar, emedan den icke leder till målet, utan längre och längre bort derifrån. Och likväl anvisar all historisk erfarenhet en annan väg att beträda. Jag säger icke, att den är en leende promenad för lustfarande statsmän. Jag nekar icke, att den är lång och kan vara mödosam; men jag vet, att den leder ofelbart fram till målet. Sen på England, jemfören England förr och nu, — jag menar med "förr" icke gamla tider, utan beder Er blott, att gå tillbaka till de första decennierna af detta århundrade. Då — då rasade arbetaremassorna mot maskinerna och deras egare, under det nöden rasade bland arbetarne. Nu är England, med sin långt utsträckta rösträtt och sina väl organiserade arbetarearméer, långt bättre tryggadt mot inre skakningar än någonsin förr, då aristokratien satt inne med hela den politiska magten och med sina spanmålslagar uthungrade de trälande massorna. Hvar frodas deremot socialismen? I despotismens hägn! Den har i Tyskland vuxit sig stor under socialistlagen sedan år 1878, och den har i Danmark uppammats af Estrupiatets undantagslagar.

Huru bevarar man samhällsordningen? Icke genom stillastående eller genom att förqväfva reformbehofvens yttringar utan genom oaflåtligt arbete att förbättra hvad bristfälligt är, att afhjelpa missbruk och orättvisor. Med hvarje utsträckning af de medborgerliga rättigheterna, med hvarje åtgärd, som utplånar en orättvisa, som undanrödjer ett hinder för den fria utvecklingen af individens förmögenheter, med hvarje gärd af omsorg om de små i samhället, stärkes det

solidaritetens band, som binder alla samhällets medlemmar tillsammans, och växa de samhällsbevarande krafterna. Viljen I se deras led blifva allt talrikare, som försvara "samhällsordningen", så gören allt hvad I förmån, för att mer och mer jemna den branta uppförsbacke, vid hvars fot nu så många digna sårade ned och förblöda. Jemnen den så att det blir möjligt en gång för hvarje god vilja att nå fram åtminstone till en smula af solens ljus och värme!

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Det är visst, herr talman, att det icke är svenskt att vara feg och att det är barnsligt att se spöken. Utom Er, herr talman, och mig sitter ännu mången qvar i denna kammare, som säkert minnes en dag, när någon här föll på det orådet att hota Andra Kammarens majoritet, det gamla landtmannapartiet, med Sveriges arbetare. Jag tycker mig ännu höra återljudet af de bifallsrop, som helsade Sven Nilsson i Österslöf, då han svarade: "I skolen icke skrämma oss med arbetarne, ty de äro kött af vårt kött." Om I, män af Andra Kammaren, tänken i dag som I tänkten då, så kommen I att afslå Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Svensson från Carlskrona: Det är synnerligen vanskligt att yttra sig straxt efter den föregående talaren, som med så stor oratorisk förmåga kritiserat det kongl. lagförslaget. Men då af de många restriktiva beslut, som af denna Riksdag fattats, intet synes mig så ödesdigert eller innebära så stora faror för fullt lojala medborgare, som det som nu är i fråga, anser jag det vara min pligt att gifva tillkänna min ställning till frågan.

Jag är fullkomligt öfvertygad, att detta lagförslag, derest det blefve lag, icke kan komma att leda till den åsyftade verkan. Deremot är jag säker, att de ifrågavarande agitatorerne äro nog kloka att välja sina ord så, att de, till och med vid uppträdande i offentliga församlingar, undgå ansvar. Kunna sådana *offentliga* sammankomster emellertid icke ega rum efter införande af denna lag, så hindrar naturligtvis ingenting dem att inbjuda liktänkande personer till ett *enskildt* sammanträde, hvarest deras yttranden icke kunna kontrolleras, och agitationen blir då mycket svårare än om denna lag icke funnes. Jag anser derför, att denna lag icke är något medel för socialismens undertryckande i vårt land.

Den siste talaren anvisade helt andra medel, som äfven jag anser för de rätta. Jag tror, att, der socialismen uppträder, böra de välsinnade medborgarne inställa sig och söka påvisa innehållslösheten af socialisternas satser, och våra svenska arbetare, som icke sakna bildning, skola nog lyssna till de skäl, som framställas deremot. Den ort, jag här har äran representera, besöktes för några år sedan af socialisternas fader i Sverige. Vid det möte, som han der höll, uppträdde emellertid äfven några af samhällets medlemmar och påvisade för arbetarne hvad socialismen egentligen åsyftade, och detta med det resultat att icke en enda arbetare ville gå in i den förening, som det var meningen att bilda.

Chefen för justitiedepartementet har framhållit att "Konung och Riksdag, understödda af flertalet bland allvarliga och tänkande personer

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

i vårt land, hysa för denna fråga — nemligen arbetarefrågan — det lifligaste intresse. Alla samhällets bästa krafter ena sig i sträfvanden att i möjligaste grad höja och förbättra kroppsarbetarens ställning. Man söker åstadkomma detta dels genom att visa aktning för arbetet, omvårdnad om arbetarens bildning, omtanka för hans materiella välbefinnande, dels genom att skydda honom mot arbetets faror och bereda utväg till trygghet mot sjukdom, nöd och ålderdom."

Ja, det vore godt, om detta kunde åstadkommas. Ännu är dock icke mycket gjordt i detta afseende. De försök, som gjorts att höja arbetarens sociala ställning genom att tillförsäkra honom politisk eller kommunal rösträtt, hafva mötts med ett bleklagdt nej. Men i ersättning för dessa berättigade fordringar vill man bjuda arbetarne en lag, som skall binda deras yttrandefrihet. En talare sade, att denna lag är att likna vid ett tveeggadt svärd, som skär skarpt. Ja, och det kan svängas så, att det träffar dem, som icke borde träffas deraf.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Jag vill endast tillägga att, då föreliggande lagförslag icke uppfyller det åsyftade ändamålet och då förslaget, om det blefve lag, kunde komma att verka skadligt mot andra än samhällsomstörtande medborgare, ber jag att få instämma med dem, som yrkat rent afslag på utskottets förslag.

Herr Månsson: Af det sakrika föredrag, vi nyss hörde af herr Hedin, tyckes mig hufvudsakligen framgå att all lagstiftning, som hittills öfver allt i verlden skett mot socialismen — som *vi* nu skola lagstifta emot — verkat alldeles motsatsen af hvad man åsyftat. Han sade, att i Tyskland hade efter lagens tillkomst blifvit mycket värre än det var förut. Men kan herr Hedin upplysa oss om, huru vida det icke skulle varit *ändå* sämre än der nu är, om icke denna lag funnits? Deri ligger skilnaden, som borde framhållas.

Jag skall dock icke vidare uppehålla mig vid denna sak, utan öfvergå till hvad denna diskussion egentligen rört sig om, nemligen om den tidpunkt, då detta lagförslag framkommit. Man har mycket klandrat att förslaget kommit så sent till Riksdagen. Jag vill för min del icke uttala ett sådant klander. Man kan hafva rätt att beklaga att så skett, men icke bör man klandra det. Ty sådana omständigheter hafva verkligen inträffat, att jag för min ringa del anser, att regeringen haft goda skäl för att nu framkomma med förslaget.

En talare, hvars ord väger mycket tungt i denna kammare, har sagt, att man icke skall slå in på denna väg; det hjelper icke att lagstifta, utan man skall bekämpa socialismen med samma medel, som den sjelf använder. Med all aktning för den ärade talarens förmåga såväl som många andras, tror jag icke det skulle löna sig att uppträda på socialisternes möten för att vederlägga dem. Det skulle nog icke verka mycket, och man skulle icke kunna uträtta något emot dem.

Vidare säger man, att denna lags spets borde rigtas just mot socialismen. Jag tror dock, att det är omöjligt stifta en sådan lag, och jag anser för öfrigt olämpligt att i en lag utpeka vissa klasser af

medborgare. Lagen bör skrifvas så, att den gäller för *alla*, och det må sedan bero på hvilka uppföra sig så att de falla under denna lag.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Man säger äfven, att regeringen icke har någon fullständig kännedom om betydelsen af de sträfvanden, som nu pågå, och den talare, som nämnde detta, ansåg sig känna till saken samt förklarade, att dessa sträfvanden innebure ingenting. Men jag tror icke det går an att taga saken så lätt. Ty om vi se på den promemoria, som omtalar alla beslut, hvilka fattats på den nyligen hållna socialistkongressen i Stockholm, finner man att de nog hafva betydelse. Vi finna, att det alls icke är meningen att stanna vid hvad hittills skett eller vid agitationer bland jemnåriga och gelikar, utan man vill äfven i skolorna plantera det frö, som skulle bära frukt hos det uppväxande slägtet. Kongressen förklarade nemligen, att folkskolan är olämplig att uppfostra det uppväxande slägtet o. s. v. Detta synes mig icke vara betydelselöst. Vidare uppmanar kongressen partivännerna öfver allt "att verka med alla lämpliga medel derhän, att medborgarne i vapenrocken under inga förevändningar låta sig brukas till våld mot de andra medborgarnes frihet och rätt."

Ja, det vill med andra ord säga: att uppmana manskapet vid vår armé att icke lyda, då de blifva kommenderade att göra sin pligt emot de medborgare, som vilja omstörta de bestående förhållandena. Jag säger, att jag icke i likhet med herr Hedin kan finna, att detta är betydelselöst, utan tvärtom ganska betänkligt.

Det nämndes af en talare, att denna lag skulle kunna leda derhän, att man icke finge uttala sig för ändring i rösträtten och dylikt. Jag tror icke, att förslaget innebär något sådant, för så vidt det är fråga om ett uttalande, som sker på laglig väg och som icke åsyftar något hot mot det bestående. Om jag icke gör annat än öppet uttalar min åsigt om önskvärdheten af den eller den förändringens genomförande, så kan jag icke drabbas af denna lag.

Det sades också, att det enligt den föreslagna lagen skulle stämplas såsom straffbart att uppmana någon att vägra aflägga i nu gällande lag föreskrifna eder, såsom vittnesed eller trohetsed. Ja, en sådan uppmaning skulle enligt denna lag kunna åtalas och bestraffas, och detta med fullt fog, ty icke kan det vara rätt att uppmana folk att vägra aflägga eder, som äro nödvändiga för samhällets bestånd.

Hvad nu beträffar de särskilda momenten i lagförslaget, så tror jag icke att man mot 1:sta momentet kan hafva någon väsentlig invändning att göra, då det endast innehåller det lilla tillägget: "eller till annat brott, hvarå straff efter denna lag följa kan". Ty det kan ju icke vara annat än rätt och billigt att den, som uppmanar någon att begå ett brott, skall straffas för denna uppmaning, då sjelfva brottet kan beläggas med straff.

I 2:dra momentet heter det: "Der någon i andra fall än här sagda äro, muntligen inför menighet, eller folkförsamling eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, söker förleda till ohörsamhet emot lag eller laga myndighet" etc. Det är här uttrycket "förleda till ohörsamhet", som är något nytt. För närvarande är det straffbart, om jag sjelf är ohörsam, men om jag förleder någon annan till ohörsamhet, kan jag icke

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

straffas. Det är hela skilnaden mellan den nu föreslagna ändringen och lagens förutvarande lydelse. Men det kan ofta vara lika stort skäl att den, som uppmanar till ohörsamhet, blir straffad, som att med straff belägga den, som begår ohörsamheten. Om t. ex. några agitatorer utlysa ett möte och dervid uppmana de tillstädeskomna att, derest myndigheterna skulle inskrida för att upplösa mötet, icke åtlyda deras befallning, så ligger enligt mitt förmenande lika stor straffbarhet hos dem, som uppmana till denna ohörsamhet, som hos dem, hvilka begå densamma.

Hvad åter andra delen af detta moment beträffar, så får jag bekänna, att äfven jag varit mycket tveksam, huru vida det kan vara lämpligt att antaga det deri gjorda tillägget. Jag tror visserligen, att våra domare skola handhafva lagen på ett sådant sätt att det icke kan vara någon egentlig fara att antaga äfven detta stadgande; men då jag hört så många olika tolkningar af den delen utaf momentet, så vågar jag icke för närvarande gå längre än till och med momentets förra del. Det är redan ett ganska stort steg taget, om man går så långt som reservanterna Göransson m. fl. gjort. Jag tror derför, att kammaren för denna gång icke bör säga nej till hela lagförslaget, men stanna vid hvad som innehålles i deras reservation och se hvad en sådan lag kan verka under den närmast kommande tiden.

Då herr Herslow i förmiddags höll sitt anförande, yttrade han sig klart och redigt som alltid, och jag var nästan öfvertygad, att han skulle komma att yrka bifall till reservationen, ty ända dit var han med om förslaget. Men han ansåg att ännu icke timat sådana saker, att det vore skäl att antaga denna lag och han påvisade då särskildt, att det icke varit så farligt med de på sista tiden förekommande arbetareuppträdena i Skåne. Men jag anser i olikhet med honom, att både der och på andra ställen i landet sådana saker inträffat, att det vore i högsta grad orätt att icke nu gå regeringens önskan till mötes. Herr Herrslow nämnde, att det icke var arbetarne utan arbetsgifvarne, som åstadkommit den så mycket omtalade lockouten i Lomma. Men jag ber för sakens rätta belysning få säga, att det dock från början var arbetarne, som gåfvo anledning till att denna lock-out kom till stånd. Socialistiska agitatorer från Malmö infunno sig i Lomma, höllo möten med arbetarne och lyckades slutligen i detta förr så fredliga Lomma få en socialistisk förening till stånd. Denna beslöt att ordna en strejk icke då, i vintras, utan längre fram, då arbetarne som bäst behöfdes. När arbetsgifvarne fingo veta detta, ansågo de det vara så godt att upphöra med arbetet genast och i tid se sig om efter andra arbetare, för att icke blifva strandsatta under den tid då arbetet blef mest brådskande. Kan man då icke säga, att denna rörelse utgick från arbetarne och att arbetsgifvarne voro nödda och tvungna att handla på det sätt de gjorde?

Vidare hände det för några dagar sedan i Råå, att en länsman, då han ville upplösa ett sammanträde, blef öfverfallen af arbetarne på ett sådant sätt, att det icke torde vara för tidigt att lagstiftningen träder emellan för att hindra dylika uppträden.

Jag skall be att få säga att regeringen har gjort sin pligt, då

hon framlagt detta lagförslag, och jag tror att äfven vi böra göra det så långt man kan se att det icke är någon fara för den fria yttranderätten. Jag tror, att det är vår pligt att skydda den fredlige, stadige och sansade arbetaren för dessa farliga agitatorer, som bedrifva agitationen såsom yrke, likasom vi böra bevara det uppväxande slägtet från faran att ställa sig såsom lagbrytare, att trotsa samhället och hvad dess lagar föreskrifva. Det är för att i min mån bidraga dertill som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till den af herr Göransson m. fl. afgifna reservationen.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herr Sven Nilsson: Det kan icke komma i fråga att jag skall synnerligt förlänga denna diskussion efter de innehållsrika anföranden, som blifvit hållna för afslag på den föreslagna lagen. Men det är en pligt, som manar mig, likasom jag tror att den bör mana hvarje medlem i denna kammare att öppet uttala sig i den föreliggande frågan, emedan den är för stor och vigtig, att icke svenska folket skall få reda på hvarje representants mening om densamma. Detta är den hufvudsakliga anledningen, hvarför jag vid detta tillfälle begärt ordet.

Jag skall icke ingå i något bedömande af den frågan, huruvida en särskild lag mot socialismen är nödvändig, ty, om denna rörelse skall fortfarande öka sin utsträckning eller icke, beror enligt mitt förmenande uteslutande på, huruvida vi hafva en stark och klok regering eller ej. Derpå hänger allt, och det är derför jag tror att vi böra se tiden an, innan vi gripa in med en lag, som i sig kan bära de vådligaste följder för svenska folket. Jag anser derför, att lagen för närvarande åtminstone icke är nödvändig.

Jag anser, att den icke heller är nyttig, emedan den innebär en mycket stor fara för att just socialismen skall få ännu större spridning och kraft än den för närvarande har. Vi erinra oss säkerligen något hvar, hur det var i forna tider, då man lade band på yttrande- och tryckfriheten, hur missnöjet då växte bland folket, hur man klandrade vederbörande myndigheter för det sätt, hvarpå de med lagens magt behandlade svenska folket. Låtom oss icke ånyo komma derhän, ty man må säga hvad man vill, denna lag *kan* leda dit, det beror endast på hur den handhafves, och lagar som göra ett folk missnöjda, skola visst icke förminska socialismen, utan tvärtom. Både den föregående talaren och andra, särskildt herr Berg, som talat för lagen, hafva sagt, att det är icke meningen att den skall utöfva något våld på yttrande- eller tryckfriheten, och när man bemött de skäl, som anförts mot en sådan mening och således emot lagen, så har man hänvisat till lagförslagets motivering. Ja, mine herrar, är det så, att man icke kan tolka eller förstå en lag utan att gå till motiveringen för att se hvad den innehåller, så anser jag att denna lag redan af den orsaken är bestämdt förkastlig. Ty hvilken domare går till motiveringen till ett lagförslag, då han skall döma? Den erfarenheten hafva vi litet hvar, att så icke är förhållandet. Våra domstolar döma efter lagens bokstaf och taga sålunda mycket ringa hänsyn till den motivering, som förelegat vid lagens antagande. Hade regeringen kunnat intaga motiveringen i förslaget, ja, då hade det varit alldeles tydligt att denna

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

lag skulle träffa endast socialisterna, såsom man önskat, men nu, mine herrar, träffar den icke allenast socialisterna, utan, — medgifven det, och den siste talaren har också erkänt det — *hela svenska folket.* Tänkom oss då att vi få en regering, som misshushållar med statens medel, misshushållar med folket och bereder landet stora olyckor, och om en person uppträder för att klandra en sådan regerings handlingssätt, tron I icke, mine herrar, att, då lagen just tillkommit för att skydda det bestående, den ock skall tillämpas då man vill klandra hvad som är fördömligt i detta bestående, hur klandervärdt det än är?

Jag anser för öfrigt, att några så vådliga och samhällsomstörtande händelser ännu icke förekommit hos oss, att vi icke åtminstone kunna få ännu någon tid att besinna oss på, innan vi pröfva detta förslag. Hvarför har man så brådtom? Är man rädd för att svenska folket skall få reda på att ett sådant förslag föreligger och att det skall resa sig deremot? Jag tror, och är öfvertygad att, om det är så att regeringen har rätt i sin uppfattning, att det är af vigt att få denna lag antagen, regeringen också skall få rätt i folkets omdöme, och regeringen kan då vara fullkomligt lugn. Men är det så som jag tror, eller att svenska folket *icke* vill hafva denna lag, då är det orimligt att söka i en hast, som nu skulle blifva fallet, få den antagen. Om större delen af vårt folk komme att bestämdt opponera sig mot densamma, kan lagen under sådana förhållanden icke blifva välsignelsebringande, ty att tvinga lagar på ett folk är väl det olyckligaste som kan inträffa.

Det är också en brist som vidlåder detta förslag likasom en hel del andra, som under senare tider blifvit antagna, och det är att man genom en civillag vill ändra en grundlag. I detta förslag förefinnes något, som i viss grad upphäfver en del af tryckfrihetsförordningen. Om nu denna lag antages, så blir följden — och det har äfven anförts af föredragande departementschefen — att det blir nödvändigt att också ändra tryckfrihetsförordningen. Men tänkom oss då, hur det kan komma att gestalta sig efter nya val, hvarförinnan tryckfrihetsförordningen ej kan ändras. Detta förslag får en så allmän opinion emot sig, att det icke blir regeringen möjligt att genomföra en grundlagsförändring. Kan det då vara rimligt att införa en lagstiftning, hvarigenom den ena lagen kommer att resa sig mot den andra? Jag kan icke inse, att detta är rätta vägen att lagstifta, utan vi böra väl i första rummet taga grundlagsändringen i öfvervägande och sedermera såsom en följd deraf införa ändring i civillagen, i fall något måste göras.

Man har varit särdeles angelägen att åberopa den promemoria, som genom regeringens försorg blifvit utdelad till kammarens ledamöter, och hänvisat till åtskilliga deri förekommande yttranden, som blifvit fälda på en del socialistiska möten. Ja, mine herrar, jag gillar icke dessa yttranden och icke heller socialismen, derom kunna herrarne vara fullkomligt förvissade, men jag hade ändå icke trott att man på det sättet skulle motarbeta den socialistiska agitationen, att regeringen skulle låta trycka socialisternas läror och sprida ut dem. Förut ha dessa läror icke varit allmänt kända bland folket, men på detta

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

sätt skola de tvifvelsutan blifva det. För att göra dem kända för Riksdagen hade ett sådant tillvägagående icke behöfts, ty riksdagsmännen hade ju kunnat gå till urkunderna. De yttranden, som förekomma i denna promemoria, äro för öfrigt ej af annan art än att de, om man skulle anse lämpligt beifra dem, kunna hänföras under vår nuvarande lagstiftning, och då kan det icke annat än förundra mig att man anför den omständigheten att dessa yttranden blifvit fälda såsom ett skäl att ändra lagen.

Nu har man sagt, att 1:sta momentet af lagförslaget icke vore så farligt, och meningarne hafva varit mycket delade, huruvida detta moment går utöfver den lag vi redan hafva eller om det innehåller detsamma som nu finnes stadgadt i lagen. Ja, meningarne derom kunna ju vara delade, men jag för min del tror att ifrågavarande moment icke innehåller något väsentligt annat än hvad vi redan hafva i nu gällande lag, och för den skull anser jag den delen af paragrafen öfverflödig. Hvad det 2:dra momentet beträffar, har jag redan uttalat skälen för att jag icke kan vara med om detsamma.

Hvad inträffar nu, om Andra Kammaren antager reservanternas förslag? Jo, helt naturligt en sammanjemkning. Lagutskottet är efter mitt förmenande enligt grundlagen skyldigt att för Riksdagen framlägga ett sammanjemkningsförslag. Huru skall ett sådant komma att se ut? Ja, det veta vi icke, men nog finnes skäl att antaga att, med den sammansättning lagutskottet har och att döma efter det nu föreliggande förslaget, det nya förslaget icke skall blifva mycket olikt detta, och då tror jag att, om vi icke vilja antaga lagen oförändrad, det kan vara lika godt att först som sist afslå alltsammans.

Den föregående talaren sade, att regeringen gjort sin pligt och att vi skulle göra vår. Ja, naturligtvis skola vi göra vår pligt, men hvad pligten bjuder i denna sak kommer ju att bero på den subjektiva uppfattningen af den rätta pligten här vid lag. För min del anser jag, att jag bäst fullgör den pligt jag såsom representant har mot svenska folket, då jag yrkar afslag på den föreslagna lagändringen och jag skall icke heller underlåta att göra min pligt i det afseendet.

Mine herrar, denna dag skall blifva en bemärkelsedag i svenska folkets historia, ty det gäller nu, huruvida den frihet i tal och tryck, som svenska folket under en lång följd af år åtnjutit, skall bevaras eller förtryckas. Såsom vi veta tillförsäkrades vi genom 1809 års grundlag denna frihet. Den varade dock icke länge; den åtföljdes af ett reaktionärt arbete närmast efter 1809, då vid 1812 års riksdag censuren öfver tidningspressen infördes af ständerna. Det fans således efter den tiden qvar något, som man kallade indragningsmagten eller en nästan oinskränkt magt, som regeringen hade öfver tidningspressen. Sedan denna lag väl börjat tillämpas, började samtidigt ett reformarbete på nytt, att få samma lag upphäfd, hvilket omsider kröntes med framgång på 1840-talet, sedan detta arbete med mycken kraft i alla fyra stånden bedrifvits för att få denna magt ur regeringens händer, och de, som erinra sig huru det fria ordet på den tiden förtrycktes, skola säkerligen icke rösta för en lag, som icke blott är lika utsträckt mot friheten som indragningsmagten då var, utan till

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts).

och med går ännu längre. På hvilken ståndpunkt hade väl vårt folk och land stått i bildning och utveckling, om indragningsmagten icke upphäfts? Detta är lätt att inse, och det är dit man vill återföra oss.

Den siste ärade talaren har säkerligen ett mycket stort inflytande i denna kammare, att döma bland annat af de många bravorop, som helsade hans yttrande för lagen. Jag kan naturligtvis icke jemföra mig med honom och har derför icke några anspråk på några bifallsyttringar, då jag slutar mitt anförande. Men jag har en annan auktoritet, som jag skall citera, nemligen en skånsk riksdagsman, som på sin tid egde ett mycket stort inflytande i det gamla bondeståndet och hvars ord vägde mycket tungt och ännu i denna dag väga tungt hos svenska folket. Den 26 februari 1829, då frågan om indragningsmagten var på tal inom bondeståndet, uttalade han tänkvärda ord för indragningsmagtens afskaffande, som på den tiden helsades med stor hänförelse af svenska folket, och som jag tror icke heller nu skola jäfvas. Det var Nils Månsson från Skumparp, som då yttrade följande: "Då, i verldens begynnelse, Gud skapade himmel och jord, sade han allra först: "Varde ljus" — ty han ansåg, att ljuset var det första elementet, och det hvaraf menniskan hade största behof. Han, ljusets fader, sände sin enfödde son till menniskoslägtets frälsning, — och denna verldens frälsare sade till folket: vandren i ljuset, medan I hafven ljuset, att mörkret icke må omfatta Eder".

Jag tror att dessa ord äfven vid detta tillfälle äro tillämpliga, då man står i begrepp att åter i lag införa, hvad man den tiden ville afskaffa, och föreställer mig att det då fälda yttrandet ännu icke glömts, utan uppbäres lika varmt hos svenska folket och Andra Kammaren som då, och lika viss som jag är att detta yttrande då lästes med hänförelse och helsades med jubel, icke af tusenden utan af millioner svenske män och qvinnor, och hvilket särskildt i Skåne icke saknades i många hem, lika öfvertygad är jag att det ännu icke förbleknat hos vårt folk eller i denna kammare vid afgörandet af den föreliggande frågan.

Det är derför som jag, just med stöd af detta yttrande och med anledning af hvad jag anfört, anhåller om afslag på utskottets förslag.

Herrar *Nilsson* i Skärhus, *Jonsson* i Hof, *Folke Andersson*, *Dahn* och *Erikson* i Myckelgård instämde i detta yttrande.

Herr Husberg anförde: I den diskussion, som förts här i dag, så vidt jag följt den, ha åsigterna ganska skarpt stält sig mot hvarandra, å ena sidan yrkanden på bifall till det framlagda lagförslaget i dess helhet, å andra sidan yrkanden på afslag å alltsammans.

Under diskussionen har särskildt *en* punkt i det kongl. förslaget framför alla de öfriga tagit uppmärksamheten i anspråk, och det är den punkt, hvilken stadgar straff för uppvigling till "åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd". Detta är lagförslagets ömtåliga punkt. Mot den ha anfallen rigtat sig, och försvaret har naturligtvis fått rätta sig derefter.

Man har nästan förbisett, visserligen icke helt och hållet, men till en god del, att lagförslaget utom denna punkt äfven innehåller

andra saker, som väl kunna vara värda att särskildt för sig tagas i öfvervägande. Jag tror, att hvad lagförslaget utöfver nyssnämnda punkt innehåller, icke är af så ringa vigt som man synes föreställa sig; och jag vill genast tillkännagifva, att jag för min del ställer mig på samma ståndpunkt som nyss herr Ivar Månsson, och att jag således icke kommer att yrka bifall till det kongl. förslaget oförändradt, utan till den vid betänkandet af herrar Göransson m. fl. fogade reservationen.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Innan jag går att något närmare redogöra för min ställning, skall jag bedja få upptaga ett par formella anmärkningar. Först och främst den, som nyss framstäldes af herr Sven Nilsson. Den afsåg frågan, hurudan ärendets vidare behandling inom Riksdagen skulle blifva, för så vidt Andra Kammaren nu bifölle reservationen, under det Första Kammaren antagit lagförslaget oförändradt. Herr Sven Nilsson sade, att det är lagutskottets pligt att sammanjemka dessa skilda beslut, och förespådde svårigheter vid sammanjemkningen, tidsutdrägt m. m. Jag tror, att vi i detta fall kunna vara temligen vissa om, hurudan gången kommer att blifva. Första Kammaren har antagit lagförslaget, Andra Kammaren antager t. ex. herr Göranssons reservation. Nu innehåller denna icke ett enda ord, som icke står i det kongl. lagförslaget. Den skiljer sig från detta allenast deri, att den ur det framlagda lagförslaget uteslutit några ord. Hvad gör då lagutskottet? Detta kan icke försöka någon sammanjemkning på annat sätt än att det inbjuder Första Kammaren att biträda det beslut, Andra Kammaren fattat. Första Kammaren får derefter afgöra, om den till en sådan hemställan vill svara ja eller nej. Saken blir fort utagerad, och vi behöfva icke befara förlängning af riksdagen med en enda dag.

Vidare skulle jag vilja upptaga en anmärkning — jag vet ej, om någon talare förut upptagit den — som af lagutskottets vice ordförande i hans reservation framstälts derom, att det är högst oegentligt att nu stadga denna särskilda förändring i 10 kap. strafflagen, då vi hafva en stor, omfattande strafflagsrevision förestående. Mot detta vill jag endast anmärka, att, om det är oegentligt att nu specielt lagstifta på 10 kapitlets område, så har Riksdagen begått samma oegentlighet 1887, ty då togs samma kapitel till föremål för speciel lagstiftning, och följaktligen är det nu ifrågastälda förfarandet icke annat än i full öfverensstämmelse med tillvägagåendet 1887. Denna anmärkning tror jag således kan förfalla.

En annan anmärkning, som framstälts jemväl af herr Sven Nilsson, är den, att lagen påkallar en ändring i tryckfrihetsförordningen, och att det vore oegentligt att nu vidtaga den föreslagna förändringen i den allmänna lagen, då icke på samma gång förändring kunde ske i tryckfrihetsförordningen. Lagutskottets vice ordförande har i sin reservation också uttalat detsamma; han har sagt, att enligt hans tanke borde förslaget till ändring i tryckfrihetsförordningen hafva framlagts samtidigt med det nu framlagda lagförslaget. Men hvad hade man väl egentligen vunnit med att framlägga förslaget till ändring i tryckfrihetslagen samtidigt med detta, då de ändå icke skulle kunnat blifva beslutade samtidigt, all den stund förändringen i tryckfrihets-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

förordningen icke kan blifva beslutad förr än 1891. Förslag till sistnämnda förändring kan för den skull med lika påföljd framläggas till nästa års riksdag. Det är sant, att det kommer att uppstå ett mindre egentligt öfvergångsstadium, derigenom, att förändringen i tryckfrihetsförordningen icke kan blifva beslutad på samma gång; men likartade oegentligheter ha förekommit förr, och just i detta fall kan man åberopa hvad som skedde 1887. Då antogs förändring i allmänna strafflagen, men tryckfrihetsförordningen kunde i motsvarande del icke blifva ändrad förr än under nu pågående legislaturperiod.

Om jag nu går till sjelfva hufvudsaken, så innehåller det kongl. förslaget tre saker, som icke finnas i lagen förut. Det första är, att lagförslaget stadgar straff för den, som uppmanar till brott, hvilket i strafflagen är belagdt med straff, detta brott må vara hvilket som helst. Den nu gällande lagen belägger icke med straff uppmaningar till andra brott än sådana, som innefatta våld å person eller egendom. Skilnaden är således, att det nya förslaget går längre, ty der gäller det hvilket brott som helst.

Herr Lilienberg säger i sin reservation, att han icke kan anse ett så långt gående stadgande vara af behofvet påkalladt. Men då frågar jag: går verkligen detta stadgande så synnerligen långt? Är det att *gå långt* att anse den handling brottslig, som består i att offentligt uppmana till lagöfverträdelse? Min rättskänsla svarar obetingadt nej. Men är det då *behöfligt* att nu taga detta steg? Här har sagts: detta stadgande fyller endast en teoretisk lucka; ingen annan uppgift har det. Jo, mine herrar, jag tror, att den bestämmelse, som är föreslagen, har en vida större uppgift och fyller ett verkligt behof. Ty hvad är det, som utgör *faran* i dessa offentliga uppmaningar att begå brott? Är det den effekt, de framkalla genom att föranleda, att den eller den enstaka handlingen blir begången? Nej, mine herrar, *deri* ligger icke dessa uppmaningars farlighet för staten, den ligger i något annat, nemligen deri, att om samhället stillatigande tillåter, att medlemmar af detsamma offentligen uppmana till brott mot dess lagar, så måste häraf blifva en följd, att den allmänna rättskänslan slappas, att *den allmänna aktningen för statens lagar och deras helgd förminskas.* Är det då att *gå för långt*, om man med straff belägger handlingar, som medföra sådan verkan? Är aktningen för statens lagar ett vilkor för ett sundt samhälles tillstånd — och detta lära vi väl alla medgifva — då måste man också erkänna behofvet för staten att genom straff skydda sig mot inflytelser, som äro egnade att slappa aktningen för den lag och ordning, som inom staten gäller.

Då offentlig uppmaning till brott blifver straffbar hufvudsakligen på grund af sin verkan på den allmänna rättsuppfattningen, så är det fullkomligt likgiltigt, om det brott, hvartill uppmaning sker, är sådant, att det kan åtalas endast af målsegaren, eller om det faller under allmänt åtal. Det är vidare likgiltigt, om brottet, hvartill uppmaning sker, är i och för sig mer eller mindre farligt. Likaså innebär det ingen oegentlighet, att möjligen anstiftaren, uppmanaren, blir straffad, medan den, som kanske i följd af uppmaningen begick gerningen, blir ostraffad i följd deraf, att denna gerning uteslutande fal-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

ler under målsegarens åtalsrätt. Ty det är, såsom sagdt, uppmaningens förslöande inverkan på allmänna rättskänslan, som är farlig; uppmaningen kan derför vara i och för sig mycket farligare än den handling, till hvilken den i ett enstaka fall gifvit anledning.

Af skäl, jag nu anfört, försvarar jag också det stadgande i andra momentet, som belägger med straff offentlig uppmaning till olydnad mot lag eller laga myndighet. Här gäller enahanda. Dessa uppmaningars verkan är att förlama aktningen för lagen; det är derför de äro straffbara.

Kommer sedan den tredje punkten, uppvigling till "åtgärd, som innebär hot mot samhällsordningen eller fara för dess bestånd". Jag har redan sagt, att i denna del kommer jag icke att yrka bifall till det framlagda förslaget. Jag tror visserligen, mine herrar, att svenska domarecorpsen skulle med den yttersta samvetsgrannhet tillämpa denna lag, och jag tror också, att stadgandet icke kan tolkas på långt när så vidsträckt, som mången gjort under diskussionen. Förslaget stadgar nemligen straff för uppvigling till *åtgärd*, som innebär hot mot samhällsordningen eller fara för dess bestånd. Lägger man, såsom sig bör, erforderlig vigt på ordet *åtgärd*, så måste man säga, att lagen icke afser att någonsin träffa ett blott uttalande af omdöme eller åsigter. Men jag medger å andra sidan, att de invändningar, som framstälts mot detta moment, verkligen icke synas mig sakna betydelse. Herr Hedin uppgaf nyss, att en talare hade här i kammaren under förmiddagens lopp yttrat, då han försvarade lagförslaget, att med samhällsordningen förstodes — jag vet icke om jag fullt exakt återgifver sjelfva ordalagen — sammanfattningen af samhällets lagar, sådana dessa i ett visst moment äro beskaffade. Har ett sådant yttrande verkligen blifvit fäldt — sjelf åhörde jag det icke, men jag har från andra erhållit bekräftelse på, att yttrandet förekommit — då erkänner jag, att stadgandet måste vara svårt att tolkas, och detta får så mycket mera betydelse, som det af herr Hedin återgifna yttrandet fäldes af en domare. Att på angifvet sätt definiera samhällsordningen är uppenbarligen att åt detta begrepp gifva en allt för vidsträckt omfattning. Den gifna beskrifningen på hvad med samhällsordningen borde förstås passar snarare in på hvad man plägar kalla för samhälls*skicket*, och hvilket kan vara vexlande och föränderligt, medan samhälls*ordningen* eger bestånd. Således, förhåller det sig så, att denna del af lagen är svårtydd, samt att den vållat mycken oro, och är det vidare, som jag tror, ingen fara för handen genom ett uppskof, så vill jag icke yrka bifall till förslaget i denna del. Jag anser tillräckligt vinnas genom antagande af reservationen. Om denna kan man icke med fog säga, att den innebär någon inskränkning af vare sig tryckfriheten eller församlingsfriheten, sådana de efter våra svenska lagar måste anses vara åsyftade. De båda bestämmelser, som upptagits i reservationen, äro dessutom formulerade på sådant sätt, att de näppeligen i klarhet och tydlighet lemna något öfrigt att önska. De komma hvarken att verka tryck eller förtryck. Af lifligaste öfvertygelse tror jag, att vi handla rätt och välbetänkt, om vi antaga reservanternas förslag. Jag tror, att den i reservationen uttalade me-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

ningen kan biträdas af hvar och en, som intager en i sann mening konservativ, d. v. s. samhällsbevarande, ståndpunkt, som hoppas, att vår gamla samfundsordning, som egt bestånd genom århundraden, också skall för framtiden stå der orubbad och stark — stark genom lagarnes helgd och genom medborgarnes fria lydnad.

Jag yrkar bifall till förslaget med den af herr Göransson i hans reservation angifna ändringen.

Med herr Husberg förenade sig herrar *Lund*, *A. V. Carlson*, *Lindmark*, *Lyth*, *De Laval*, *Wittrock*, *Werner*, *Berndes*, *C. O. Berg*, *Pehrsson* i Norrsund, *Östberg*, *Kihlberg*, *von Heine Lillienberg*, *Andersson* i Hamra, *Larsson* från Upsala, *Ekeborgh*, *Metzén*, *Swartling*, *Jakobson*, *Petersson* i Boestad, *Fosser*, *Wieslander*, *Bladh*, *Norrby*, *Larsson* i Fole, *Gibson*, *Rundbäck*, *Kilman*, *Sundberg* från Vexiö, *Forsselius*, *Pettersson* i Tjärsta, *Martin*, *Mallmin*, *Eliasson*, *Holmgren*, *Petersson* i Hamra, *Sandwall*, *Jönsson* i Mårarp, *Sjöberg*, *Norén*, *Andreasson*, *Svensson* i Brämhult, *Bergendahl*, *Svenson* i Edum, *Jonson* i Fröstorp, *Svensson* i Rydaholm och *Ersson* i Arnebo.

Herr Odell yttrade: Då denna fråga tagit så stora dimensioner, och debatten erhållit karakter af öppen omröstning, skall jag be att också få angifva min ställning i frågan.

Jag skall icke upptaga tiden med att anföra några detaljer. Ty det har blifvit gjordt af näst föregående talare så klart, att jag svårligen skulle kunna göra något tillägg i det afseendet. Men jag skall försöka sammanfatta det hela och påpeka en sida af denna sak, som det torde vara skäl, att vi litet hvar beaktade.

Jag vill då för det första söka i minnet återkalla för herrarne en af folket älskad konungs uttalade grundsats, som af svenska folket blifvit hyllad och gillad. Den lydde så: "*Land skall med lag byggas.*" Vi komma alla i håg detta valspråk, som var kändt, erkändt och välkändt öfver hela landet. Är det en sanning, är det en verklighet, så att den grundsatsen icke blott en gång hade sin tid och nu med den till sina fäder gångne monarken har talats ut, utan är en grundsats som gäller för alla tider; är det således sant och rätt, att land bör och kan och skall med lag byggas, så är det väl lika sant, att *land skall genom lag skyddas.* Jag kan icke finna annat, än att detta sistnämnda utgör grundvilkoret för, att den förra grundsatsen skall kunna förverkligas. Men vi flytta oss vår tid närmare och tänka på det valspråk, som nu utgör en gloria omkring vår älskade konung. Måtte då så väl det ena som det andra blifva en verklighet, icke blott något på papperet eller något som trädt tillbaka i glömskan och som ej tillämpas! Endast derigenom att ett land med lagar skyddas kan ett eller tvenne folks väl betryggas. Jag kan icke anse annat, än att de angrepp och öfvergrepp, som gjorts mot vår bestående samhällsordning, påkalla af en fosterländsk regering ett lagförslag sådant som detta. Jag förvånas icke deröfver. Jag förvånas tvärtom deröfver, att det icke kommit förr.

När jag vidare tänker på förhållandet sådant som det nu gestal-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

tar sig, frågar jag herrarne: ären I beredda att uppoffra det heligaste vi hafva? Det är väl icke obekant för Eder, att denna socialdemokrati skrifvit högst på sin fana: "Bort med kristendomen!" Men tagen bort denna, och sedan torde ingenting återstå för lagstiftaren och lagtillämparen att göra. Man har sökt, och det är märkvärdigt, att man söker tillsluta ögonen för sådana saker. Socialdemokratien har satt på sitt program: bort med gudsbegreppet! Skullen I verkligen vilja prisgifva detta, låta vår allra heligaste, från fäderna ärfda tro på sådant sätt sköflas? Jag vill icke, jag kan icke, jag skall icke vara med derom, hvad på mig för min ringa del ankommer. Skall man afskaffa vördnaden för Guds ord och för den på den grunden byggda samhällsordningen, då, mine herrar, frågar jag, hvad vi hafva qvar. Och hvad som förvånat och ännu i denna stund förvånar mig, på samma gång jag beklagar det, är att de af herrarne, hvilkas andliga och religiösa ställning jag aktat och aktar mycket högt, kunna i detta afseende göra gemensam sak med dem, som på sitt program satt: bort med gudsbegreppet! bort med kristendomen! bort med en författning, som är byggd på denna basis! Jag förvånas och beklagar, att så är. Jag vill för min del öppet tillkännagifva: jag vill icke, jag kan icke vara solidarisk med sådana kristna.

Jag skulle vidare vilja fråga dessa herrar: hafva de några sympatier hos socialdemokraterna att förlora? Eller hafva de några sympatier hos dessa att tillvinna sig? Jag må säga: jag vill icke tro det, jag kan ej tro det. Men skulle det så vara, vore det ett det fulaste betyg, som kunde skrifvas åt dem, som vilja vandra sanningens väg enligt sanningens regel. Det är för mig en oförklarlig hemlighet, som jag ej kan utreda. Skulle de tider komma, att det vi med skäl kalla kristendom skulle uppgå i detta, då beklagar jag vårt gamla svenska kristna land. Det har blifvit sagdt af en talare här, då han citerade sjelfva begynnelseorden i våra heliga skrifter: "i begynnelsen skapade Gud himmel och jord", att han stödde sitt afslag på dessa ord. Jag må säga: jag skall bifalla detta betänkande eller den form, hvari en reservant framstält det, på samma bibliska grund. Det är Guds ords ljus denna rörelse vill rycka ifrån oss. Det är detta ljus, som den vill sätta i mörkret. Och skulle detta lyckas dem — varen vissa, mine herrar, vi behöfva icke länge sitta här såsom en lagstiftande församling. Blotta tanken på detta är upprörande. Jag tänker på folket ute på landet, som ännu har en smula förtroende för sina arbetsgifvare, der husbönder och tjenare, husmödrar och tjenarinnor ännu stå i godt förhållande till hvarandra. Få dessa socialdemokrater fritt missionera — och de skola icke låta vänta på sig — så skola vi snart se revolutionens brand i våra landsändar. Jag förvånas verkligen, att man så energiskt kan höja sin stämma mot ett lagförslag, som ingenting annat vill och åsyftar än att hålla lagarne i helgd, så att de efterlefvas. Mine herrar, äro vi icke satta här för att stifta samhällsskyddande lagar? Jag skall ej längre upptaga herrarnes tid. Men på de antydda skälen vill jag på det hjertligaste och lifligaste yrka bifall till förslaget med den af reservanten framstälda ändringen.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herr E. G. Boström: Då jag först läste detta förslag, kunde jag icke tänka, att det skulle gifva anledning till så mycken uppståndelse. Det föreföll mig, som om förslaget visst icke vore fotadt på några teoretiska funderingar, utan det syntes fast hellre fylla ett samhällsbehof. Det är derför för mig obegripligt, att man kunnat mottaga det så som skett. Orsaken dertill måste vara något annat än det som ligger i förslagets egen beskaffenhet, och det förefaller mig som om man gjort denna fråga till en politisk fråga. Jag sluter till detta deraf, att jag af motståndarne så ofta hört talas om det nya systemet, reaktionen o. s. v. Jag beklagar detta. Ty om några frågor borde stå utanför politiken, vore det väl de rena lagfrågorna. Men nu har man, under inflytelsen af nyss nämnda uppfattning, sagt att detta förslag skulle kränka en af svenska folkets vigtigaste rättigheter, nemligen yttrandefriheten. Detta förefaller mig alldeles orimligt. Ty hvad är det förslaget gäller? Här har på senare tiden framträdt en del personer, som yrkesmessigt uppmanat andra till brott. Sjelfva hafva de — försigtigtvis — icke gjort något; de hafva endast velat förleda andra. Nu är det gifvet, att dessa herrar, som icke sjelfva begå något brott, men uppmana andra dertill, i sjelfva verket äro, såsom ock på förmiddagen erinrades af herr Herslow, mera fega, föraktliga och förkastliga än de andra. Här gäller det således att träffa hufvudet, icke blott verktygen. Jag kan ej finna annat, än att detta är alldeles i sin ordning.

Det har sagts att förslaget vore en öfverrumpling, och att den nya lagen gälde en principfråga, samt att den stode i strid med hittills gällande rättsgrundsatser. Jag skall be att få erinra herrarne, att det var under det föregående systemet, om man nu skall tala om sådant, som första steget till lagstiftning i detta ämne togs. Redan vid 1887 års riksdag framhöll man, att den då antagna lagen till äfventyrs behöfde gå längre. Man erkände således redan då, att sådant kunde komma att ske. Men man ansåg icke då, att det förelåge ett oundgängligt behof af detta tillägg. Nu har det dock visat sig, att ett dylikt behof uppstått, och då hade lagstiftningen endast att fortgå på den väg, som år 1887 ansågs önskvärd. Det är icke större synd, som den s. k. reaktionen eller det nya systemet gjort. Man kan således ej tala om någon öfverrumpling, eller att här föreligger någon ny principfråga eller något som strider mot hittills gällande rättsgrundsatser.

Men så har man sagt, att det icke funnes något skäl att nu antaga en dylik lagbestämmelse, och så har man, såsom talaren från Malmö gjorde, åberopat öfverståthållareembetets skrifvelse och menat, att den icke påvisade något behof af nya lagbestämmelser. I början af denna skrifvelse hette det, att den socialdemokratiska agitationen under närmaste tiden, sedan den förra rapporten afgafs, icke väsentligen utvecklat sig; dock hade på sista tiden företeelser tillkommit, som antydde, att den nu vore i lifligare utveckling. Mig förefaller det, att man icke kan tydligare än som skett framhålla, att ändringar i lagstiftningen äro af behofvet påkallade. Mig synes det uppenbart, att det meddelande, som här blifvit lemnadt i den tryckta promemo-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

rian, tillräckligt klart påvisar, och man borde väl knappast kunna bestrida det, att förhållandena väsentligen förändrats. Men nu passar det icke att göra något. Nu heter det: "vi skola icke försöka att lägga lock på grytan, som kokar", utan "om något jäser, så låt den friska luften komma till, och den skall skingra jäsningsämnena". Men låtom oss se till huru man förfar, när i den yttre naturen smittämnen äro i jäsning. Låter man då jäsningsämnena ostörda få förpesta luften? Finnes det icke tvärt om bestämda föreskrifter, som säga, att dylika smittämnen icke få fritt utveckla sitt gift och i vida kretsar förpesta luften, utan skola bortföras eller oskadliggöras? Så förfar man, när i den yttre naturen smittämnen uppstå. Och jag vill fråga er, mine herrar, om den liknelse, som denne talare använde, är rigtig, om den då icke fast mera bevisar *motsatsen* af hvad talaren ville bevisa.

Jag kan således för min del icke finna annat, än att det har varit full anledning för regeringen att framkomma med detta förslag, och jag finner ytterligare skäl till det antagandet i den omständigheten, att nästan alla talare af dem, som uppträdt emot lagen, opponerat sig mot och beklagat de yttranden, som under den socialistiska agitationen framkommit, och erkänt det straffbara i dem. Men se nu passar det dem icke att göra något. Man synes, för att använda ett gammalt ordspråk, nog vilja att "yxan skall gå, fast man icke vill hålla i skaftet".

Den nye representanten på stockholmsbänken höll ett som vanligt briljant anförande, briljant åtminstone till formen. Det kan icke falla mig in, dertill är jag icke kompetent, att upptaga till genomgående kritik hvad han anförde. Jag har icke de studier i dessa ämnen, som dertill erfordras, och jag har icke heller kunnat egna mig åt dem så som han. Såsom framgick af hans anförande, har han åt de socialpolitiska frågorna egnat icke obetydlig tid och icke obetydligt arbete. Men han fälde yttranden, som dels voro i och för sig besynnerliga och dels icke harmonierade med hvarandra; och jag ber att ni, mine herrar, icke tagen illa upp, om jag i korthet berör några af dem.

Han nämde att, när 1878 i tyska riksdagen socialistlagen förelåg till behandling, fäldes varnande ord från en talare, Sonneman — om jag icke misstager mig, hörde han till den lilla grupp af socialdemokrater, som då hade plats i den tyska riksdagen — och denne sade: "genom de lagar, som I nu stiften, bringen I öfver hela landet olyckor, hvilka skola göra sina verkningar gällande i generationer". Och — fortsatte herr Hedin — han hade "rätt till punkt och pricka". Då gjorde jag genast den reflexionen: knappast kan man redan 10 år sedan yttrandet fäldes tala om att verkningarna på generationen till punkt och pricka gått i fullbordan.

Han sade vidare, att denna lagstiftning verkat så, att nu är man i Tyskland absolut döf, absolut otillgänglig för hvarje diskussion. Jag kan icke förstå det. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på det sakförhållandet, att under de stora arbetarerörelser, som nu pågå i vestra Tyskland, hafva arbetarne sjelfva tillbakavisat socialisterna, som naturligtvis velat vara med och vara ledare åt dem, och hafva tvärt om vändt sig till myndigheterna, med anhållan att de måtte medla

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

mellan dem och arbetsgifvarne. Mig synes den omständigheten tala för, att visst icke genom de socialpolitiska lagarne de tyska myndigheterna gjort sig befolkningen afvogt sinnad.

Han anförde åtskilliga yttranden af Bismarck, deri denne beklagade sig öfver socialistlagarnes följder och öfver dessa agents provocateurs, som förekomma i Tyskland. Men man kunde tillägga, att de förekomma icke endast i Tyskland. Den omständigheten, att socialister visas ut och taga sin tillflykt till grannlanden, gör naturligtvis att man der måste följa deras verksamhet. Deraf kommer det sig, och man kunde också tillägga, att dessa agents provocateurs saknas icke heller i det republikanska Frankrike. För öfrigt synes det mig, att, när man vill citera en persons yttrande, man bör citera hans yttranden i det sammanhang, hvari de stå, och icke i lösryckta bitar. Ty det är alldeles klart, att samme man, som yrkar på upprätthållandet af dessa lagar, icke vid ett annat tillfälle kan fälla yttranden, som visa deras olämplighet.

Jag vet icke hvad samband det kunde ha med denna fråga hvad herr Hedin anförde om Luther, huru han under bondeupproren rasade mot bönderna och uppmanade herrarne att slå i hjel dem. Men det är sant, att i Tyskland bedröfliga excesser då förekommo. Sådant har emellertid timat äfven i andra länder. Äfven i Frankrike hafva i mycket senare tider massmord förekommit — i frihetens land. Men jag vill icke säga något ondt om det ena eller det andra. Så mycket torde dock af allt detta framgå, att förvillelser kunna förekomma under alla statsformer.

Jag har nyss visat herrarne, huru herr Hedin påpekat, att socialdemokratien väsentligen utvecklat sig i Tyskland under de tider, som efterföljt lagens införande. Han framlade statistiska siffror för att visa i hvilken omfattning det skett. Men han nämnde strax efteråt, att socialdemokratien sjunkit till en teori, en dogm af ringa betydelse, och att den fans, om än icke under samma namn, i stor utsträckning under äldre tider. Det förefaller dock som en icke ringa inkonseqvens, detta, att ena gången säga, att socialdemokratien sjunkit ned till en teori af ringa betydelse, när man kort förut framhållit dess stora utveckling.

Men jag skall icke vidare fortsätta med att söka kritisera. Jag har endast velat visa, att i detta till formen briljanta anförande funnos många oegentligheter och inkonseqvenser.

Jag skall öfvergå till att yttra några ord om hvilket yrkande jag vill framställa i den föreliggande frågan. Jag får då säga, att jag för min del kommer att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Jag vågar icke göra mig till domare öfver hvilka som hafva rätt, herrar Göransson och Smedberg, och de som förenat sig med dem, eller Kongl. Maj:t. Men då jag ej är jurist, är jag tvungen att tro på auktoriteter, och jag kan icke neka till att jag, utan att hysa den ringaste missaktning för desse herrar, anser mig hellre böra taga det förslag, som regeringen framlagt och som genomgått skärselden i högsta domstolen. Och jag kan icke finna att förslaget är något hastverk, äfven om det kommit fram på en ganska kort tid, när man

erinrar sig att den minister, som formulerat och framlagt detsamma, redan år 1887 var för ett förslag i samma rigtning, och redan då tänkt på samma sak. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Häruti instämde herrar *Larsson* i Mörtlösa, *Persson* i Heljebol, *Styffe* och *Bergman*.

Herr Janson i Carlshed: Jag beklagar att jag icke fått den kunskap, som är erforderlig för att kunna i denna sak tolka lagen så, som den kanske skulle tolkas. Men jag har ifrån mitt fädernehem insupit något, som heter aktning för lagarne, aktning för författningar och kärlek till öfverhet och fosterland; och det står jag fast vid samt tror att jag handlar på bästa sätt, om jag antager detta förslag, sådant som det är framlagdt. Jag kan icke tolka det bättre än högsta domstolen gjort, och jag tror och är öfvertygad om, att, när det derstädes enhälligt gillats, så kunna vi vara lugna, om vi bifalla detsamma.

Jag hembär till vår regering ett innerligt och hjertligt tack för att den framkommit med förslaget, och jag beklagar att det icke skett förr, när man nemligen betraktar hvad som här händt och hvad som skett. Ty när man ser och läser huru det heligaste af allt kan kränkas, när man ser huru förföriska skrifter utgifvas, när man ser huru man söker att sprida deras gift in i familjelifvet, så ryser man vid blotta tanken, att sådana saker kunna passera. Man har sett, huru desse agitatorer sökt uppvigla arbetstagare mot arbetsgifvare. Och hvad innehåller detta lagförslag? Jo, enligt min ringa tanke innehåller det, att man skall söka återföra oss till den gamla goda tiden, när arbetsgifvare och arbetstagare fingo i lugn och fred uträtta sina saker, och när arbetaren af kärlek och tacksamhet arbetade åt sin arbetsgifvare. Hur gör man nu? Jo, man söker uppvigla arbetarne, man söker intala dem, att arbetsgifvarne äro deras fiender, åt hvilka de skola säga: "I viljen vårt förderf". Om vi antaga denna lag, så blefve den ett hämmande af den farliga agitation, som allt mer och mer utbreder sig. Här utdelades för ett par dagar sedan en skrift. Jag får säga herrarne, att när jag läst den, så tänkte jag, att om man icke förut var böjd för att antaga lagen, så måste man, sedan man läst denna skrift, hembära regeringen ett tack för det den i rättan tid gripit in och rigtat sin uppmärksamhet på detta ämne.

Jag beklagar, att denna fråga till en del kommit i ett annat skede än den bort göra, det skede nemligen, att man i stället för att tacka regeringen vill slopa denna och hennes förslag. Jag för min del kan icke vara med om något sådant. Jag tror att, om denna lag hade afsett och inneburit något, som kunde verka till upplösning af samhället, så hade den regering vi nu hafva aldrig kommit fram med lagförslaget; utan jag tror, att anledningen, hvarför regeringen framkommit dermed, är den, att den i stället vill ha lugn och fred i samhället. Så har jag uppfattat saken och så tror jag äfven, att förhållandet är.

Här ha flere talare uppträdt i denna fråga förut i dag; och hvad som i synnerhet fäst min uppmärksamhet är, att många bland dem,

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

som yttrat sig emot lagen, äro just sådana, som skola handhafva våra barns uppfostran. Jag beklagar, om man skulle behöfva skicka sina barn till läroverk, der sådana satser predikas, som desse herrar här ha gjort. Samhället reformeras icke genom sådana satser utan i stället på det sätt, att man efterlefver lagar och författningar och söker ställa det så, att man fruktar Gud och ärar Konungen. Då tror jag att samhället är inne på den rätta vägen. Ifrån den synpunkten, herr talman, utgår jag, då jag nu ber få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Nyström: Herr talman! Jag anser mig böra säga, att jag såsom suppleant i lagutskottet deltagit i första behandlingen af denna fråga och dervid redan i början framlagt ett eget förslag. Detta förslag afsåg att på så sätt förändra den mest omtalade och omtvistade punkten af andra afdelningen i §, nemligen den sista delen af andra momentet, att der skulle inflyta orden "*uppviglar till åtgärd, som innebär att med våld eller andra brottsliga medel ingripa i samhällsordningen eller bringa densamma i fara*". Med detta förslag afsågs nemligen att så väl i första som andra afdelningen skulle framhållas, att det skulle vara ett *brott*, som uppmaningen eller uppviglingen skulle åsyfta, för att straff skulle kunna följa. Jag hade nemligen tänkt mig, att första afdelningen skulle afse uppmaning till det individuella brottet, andra afdelningen återigen till det kollektiva. Men *brott* skulle uppmaningen åsyfta så väl i det ena som i det andra fallet. Anledningen till framställande af detta förslag var visst icke den, att jag fruktade för någon allvarligare fara med afseende på tillämpningen af den så mycket omtvistade sista delen af andra momentet i Kongl. Maj:ts förslag; men det skulle ju dock kunna inträffa — låt vara blott genom felaktig lagtolkning — att allehanda oförnuftiga men dock ej brott afseende yttranden blefve bestraffade, med andra ord att det komme straffpåföljd för *prat*, och detta vill jag icke vara med om. Detta mitt förslag, som tycktes hafva något understöd i lagutskottet, kom emellertid aldrig under votering, emedan jag icke kom att deltaga i den slutliga behandlingen inom utskottet af Kongl. Maj:ts förslag. Jag skall också icke vidare sysselsätta mig med mitt särskilda förslag, sedan jag nu omnämnt dess tillvaro, och skall icke heller framställa något yrkande för detsamma, då det icke har den ringaste utsigt att vinna framgång.

Deremot och då reservanternas förslag — och med reservanterna menar jag nu herrar Göransson, Smedberg, Karl Persson och Stockman — någorlunda i hufvudsak tillgodoser samma ändamål, som jag i min ringa mån önskar befordra, vill jag uttala mig till förmån för detta förslag, i öfverensstämmelse med de grunder, som herr Husberg angifvit. Det är gifvet att, då jag så gör, är jag fritagen från all skyldighet att upptaga till bemötande alla de anmärkningar och anklagelser, hvilka, somliga rent sakliga, andra mycket långt ifrån hemtade och mycket vidtutsväfvande, här blifvit framstälda och hvilka uteslutande gält sista punkten i andra momentet. Då denna punkt icke ingår i reservanternas förslag, kan jag nu lemna dessa anmärkningar å sido, hur tacksamt det än vore att inlåta sig på det myckna

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

och olikartade, som här i detta afseende blifvit sagdt. Men deremot anser jag det nödvändigt att upptaga till besvarande sådana yttranden, som kunna stå i samband med reservanternas förslag. Och här synes det mig vara af största vigt att upptaga och analysera särskildt hvad herr Herslow mot förslaget anfört. Jag, likasom efter hvad jag tror de fleste här i kammaren, beundrade detta anförande, som innehöll saker af stor vigt; men jag får bekänna, att jag icke helt och hållet förstod meningen eller det slut, hvartill han kommit. Han framhöll först och främst, att i första mom. af det kongl. förslaget stadgades straff för uppmaning till *brott*, och han gaf utmärkta skäl för sin åsigt att så borde vara. Han framhöll vidare, att i första delen af andra mom. stadgades straff för uppmaning till *ohörsamhet* mot lag eller laga myndighet — och han förklarade sig jemväl vara med om detta. Deremot kunde han icke antaga slutet af andra momentet. Alltså, så till vida fullkomlig öfverensstämmelse med reservanterna. Man skulle då hafva trott, att följden skulle blifva, att han ansåg sig kunna instämma med reservanterna. Så skedde likvisst icke. Sedan han med goda skäl försvarat första mom. och första hälften af det andra, men förklarat sig icke kunna antaga den senare hälften, så öfvergick han till en framställning, som gick ut på, att efter hans förmenande socialistfaran i sjelfva verket icke hade den betydenhet, som man velat tillskrifva den. Ja, det är en öppen fråga, som jag icke vill tvista om. Må så vara, att det är så som herr Herslow säger. Jag tror för min del också, att faran blifvit öfverdrifven. Men det är ju gifvet, att antingen socialisterna äro farliga eller icke, den frågan icke hindrar, att en uppmaning till brott bör vara straffbar. Denna grundsats kan ju fastställas, hur det än må förhålla sig med socialistfaran. Herr Herslow förklarade vidare, att det förnämsta skälet, hvarför han yrkade afslag, vore det, att han ville på det ifrigaste vårda sig om våra allmänt menskliga rättigheter och icke uppoffra något af denna skatt. I detta afseende är jag naturligtvis af samma mening som han. Men om man, såsom reservanterna, borttager den sista meningen i andra momentet och låter qvarstå det öfriga, som herr Herslow gillat, så är det svårt att förstå, hvilken skatt som skulle gå förlorad genom lagen i denna form. Ty icke kan väl friheten att strafflöst uppmana till brott kallas någon skatt. Härmed vill jag endast säga, att jag uti herr Herslows anförande funnit ett stöd för reservanternas förslag snarare än ett motstånd mot detsamma, och jag tror äfven, att herr Herslow icke skulle hafva så mycket emot reservationen, så betänksamt som den är uppställd.

Det kunde nu för öfrigt vara mycket tacksamt att göra en liten återblick på alla de argument, som här förekommit emot den ifrågasatta lagen. Jag skall emellertid icke göra det, ty dessa argument gälla, som sagdt, hufvudsakligen sista delen af andra momentet, hvilken del jag nu icke har för afsigt att försvara. Ett vill jag dock säga. En ärad talare lät undfalla sig ett yttrande, som innebar, att den s. k. reaktionen måhända vore medskyldig i den socialistiska rörelsen, derför att socialister stode i denna reaktions tjenst. En så allvarlig beskyllning måste jag naturligtvis för min del tillbakavisa. Jag skulle

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

verkligen önska, att den ärade talaren finge tillfälle och hade lust att fråga socialisterne sjelfva om deras ställning i detta afseende, huru vida de ansåge sig vara marionetter i någon konservativ svekläggares hand! Jag känner väl icke så noga socialisternas umgängesvanor, men nog tror jag, att svaret på den frågan skulle blifva drastiskt och tillfredsställande också i den delen.

Derefter var det en mängd uttryck som allehanda talare i högstämda föredrag begagnade — uttryck sådana som att denna lag skulle blifva "en tvångströja", "ett ok för våra nackar", m. m., m. — Det är uppenbart, att allt detta afser sista punkten i andra mom., och jag kan derför inskränka mig till att anmärka, beträffande dessa uttryck, att det väl icke kan vara någon "tvångströja" eller dylikt, den omständigheten, att man uppoffrar friheten att strafflöst uppmana till brott.

Jag skall äfven be att få påminna derom, att en annan talare sade, att det statsskick, hvarom socialisterna drömde, slätt icke vore farligt, emedan ett sådant statsskick vore en omöjlighet. Sådan är också min mening. Den socialistiska statens verklighet är icke farlig. Men *ansatserna* till dess förverkligande, det är de som äro ganska betydligt farliga, och det är mot dem, som man nu vill vända sig, för så vidt man kan göra detta, utan att kränka andra, berättigade intressen — ett ändamål, som man synes mig kunna uppnå genom reservanternas förslag.

Jag skulle för min del beklaga ett rent afslag. Deri skulle ju ligga en orättvisa mot regeringen, som naturligtvis med sitt förslag afsett att råda bot för en samhällsfara och som har velat uppehålla den goda samhällsordningen. Detta är ett skäl för mig att motsätta mig ett rent afslag. Men icke det förnämsta. Det allra förnämsta är de oerhörda misstydningar, som deraf skulle blifva följden. Man skulle komma att misstyda de krafter, som inom Riksdagen samverkat till att åstadkomma detta resultat, och fördela det inflytande, som gjort sig gällande på ett ytterst orättvist sätt. Och vidare, om detta förslag skulle rent afslås, skulle kanske redan i denna qväll, genom tillskyndelse från socialisternas sida, telegrammen derom flyga ut öfver land och rike, telegram, som skulle säga ungefär som så: "nu är det visadt, att Andra Kammaren håller med socialisterna." Då fruktar jag att den sista villan blefve värre än den första. Det vore en osanning, men redan det, att en sådan sak skulle sägas, skulle åstadkomma oerhörda svårigheter under den mellantid, som skulle förflyta, innan man å nyo kunde ta frågan om hand; och måhända komme derunder våldsamheter att begås, så att man vore nödsakad att tillgripa allvarsamma och stränga åtgärder, hvilket jag för min del i högsta grad skulle beklaga. Det är fruktan för ett sådant resultat, fruktan för de följder, hvilka ett rent afslag skulle medföra, som gör, att jag, herr talman, ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Svensson i Lösen: För min del beklagar jag, att detta förslag kommit fram så sent i riksdagens tolfte timma, att man enligt min uppfattning icke kan egna den tid och den omsorg åt detsamma, som förslagets vigt kräfver. När jag säger detta, är det icke

derför, att jag klandrar, att det framkommit, utan derför, att detta icke skett i så god tid, att man fullständigt kunnat sätta sig in i detsamma. Men när det nu framlagts, får jag såsom min uppfattning uttala, att jag hyser stora betänkligheter mot förslaget i dess helhet, så att jag hvarken vill eller kan vara med om detsamma oförändradt. Då jag emellertid gillar den uppfattningen af förevarande fråga, att något likväl måste göras från statens sida för att stäfja den frambrytande socialismen, skall jag dock kunna biträda förslaget i det skick, detsamma framlagts uti den af herr Göransson m. fl. afgifna reservationen. Genom dennas antagande kan man måhända göra *något* åt saken och dessutom nu komma ifrån de sväfvande och oklara uttryck, som användts i förslaget. Särskildt de sista raderna deri äro, såsom många här påpekat, af så ytterst obestämd och tänjbar beskaffenhet, att det enligt min åsigt vore mycket vådligt att nu antaga det kongl. förslaget i dess helhet. Men då jag håller före, att lag skall vara lag och efterlefvas, samt att den, som trotsar lagen, skall straffas, vill jag med min röst bidraga till reservanternas förslag. Skulle jag åter vid voteringen i denna fråga bringas i nödvändigheten att rösta mellan rent afslag eller bifall till regeringens förslag, kommer min röst att blifva på afslagets sida.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herr Essén: Till den kritik af den kongl. propositionen, som min högt ärade vän på malmöbänken under förmiddagen lemnade, har jag för min del föga eller intet att tillägga, och den långt framskridna tiden förbjuder i hvarje fall all vidlyftighet. Men jag har funnit det vara för mig en pligt och ett behof att med ett par ord till protokollet uttala min mening i den föreliggande frågan.

Jag vill då först förklara, att från rent formel-juridisk synpunkt jag finner lagförslaget, såsom alltför sväfvande och alltför tänjbart, icke vara antagligt.

Jag ber vidare få betona, hvad herr Herslow redan på förmiddagen antydde, nemligen den, jag vågar säga det, i många fall snart sagdt olidliga ställning, som ett antagande af förslaget skulle skapa för dem, hvilka det ålåge att handhafva dess tillämpning.

Och jag vill slutligen uttala såsom min lefvande öfvertygelse, att de onda lidelser, mot hvilka förslagets spets säges vara rigtad, och hvilka ingen kan djupare beklaga än jag, komma att frodas och tillväxa samt blifva farliga vida mer i mörker och bojor, än under frihet och ljus.

Herr talman! Jag hemställer om rent afslag å den kongl. propositionen.

Herr *Andrén*, *Collander*, *Ullman*, *Andersson* från Malmö, *Liljeqvist*, *Arhusiander*, Friherre *Bonde* och *Schöning* instämde med herr *Essén*.

Herr Andersson i Högkil: Jag hyser den fasta öfvertygelse, att en lag, sådan som den ifrågasatta, bör ovilkorligen affattas i så bestämda, tydliga och klara ordalag, att den icke kan rigtas emot och

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

träffa dem, som i grundlagsenlig ordning redligt och ärligt söka föra samhället framåt på upplysningens och reformernas bana. Men det framlagda förslaget är icke sådant. Det innebär en verklig fara för vår yttranderätt. För den skull kan jag åtminstone icke vara med om att antaga detsamma i dess nuvarande form, så mycket mindre som jag anser det icke vara någon fara att uppskjuta frågan till nästa riksdag, då man kunde få förslaget så ändradt, att lagen endast komme att träffa de missbruk af yttranderätten, hvilka man med rätta afser att stäfja.

Då 1809 års konsititutionsutskott till rikets ständer aflät förslag till grundlagarne, uttalade utskottet det största förtroende till Sveriges folk. Utskottet påräknade det säkraste värn för grundlagarne och samhällsformerna hos Riksdagen, hos folket och dess nationalkraft. "Denna kraft" — säger utskottet i sitt memorial den 2 juni 1809 — "uppkommer af friheten att tänka och yttra sig öfver nationens stora angelägenheter, att se dessa framstälda till hvarje medborgares kännedom." Har svenska Riksdagen eller Sveriges folk svikit detta förtroende? Nej, mine herrar! Har folket då nu gjort sig förtjent af något misstroende-votum från sin Konung eller regering? Nej! Folket är i regeln lojalt, laglydigt och fosterlandsälskande. Det är ett folk, som är godt i sin innersta rot och går man det till mötes, kommer det emot, och så man vinner mer än halfva vägen. Men man skall då icke gå det till mötes med lagar, som afse att inskränka dess dyrbaraste rättigheter, och bland de förnämsta af dessa är yttranderätten. Jag har efter bästa förmåga samvetsgrant och opartiskt sökt pröfva skälen för och emot det föreliggande förslaget, och resultatet deraf har blifvit, att jag nu yrkar rent afslag å så väl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Johnsson i Thorsberg: Efter en så lång diskussion, hvarunder alla skäl för och emot lagförslaget blifvit anförda, kan jag icke hafva något nytt att i sak framhålla, och jag skall icke heller upptaga kammarens tid med något försök i detta fall. Men i en så vigtig fråga som den föreliggande, anser jag mig böra i korthet angifva min åsigt, då lagförslaget har till syfte, att beröfva oss en af de dyrbaraste rättigheter, vi från våra fäder mottagit, rätten att rådslå om allmänna angelägenheter. Med hvilka ansträngningar denna rätt, af våra fäder under århundranden, steg för steg tillkämpats i den alltid ojemna striden, huru många som offrats på fäderneslandets altare för vinnande af den politiska och religiösa frihet vi nu ega, från feodalväldets tid till den dag som i dag är, lärer vara svårt att uppgifva. Öfver menskligheten sanna välgörare resas sällan minnesstoder, men att arbetet icke varit ringa, derom vittnar historien.

Nu skulle vi afhända oss denna rätt! Lefva vi då numera i en idealstat och äro vidare reformer icke nödiga? Jag tror det icke. Från flera håll höras rop på reformer, och i de flesta fall är dessa rop fullt berättigade. I detta afseende synes regeringen dela min uppfattning, då justitieministern till det statsrådsprotokoll, som bifogats lagförslaget, anfört: att åtskilliga sociala missförhållanden obestridligen förefinnas. Om jag således är med justitieministern ense derom, att

reformer äro på flera områden af nöden, så måste jag beklaga, att jag icke kan följa honom, då fråga är om medlen för dess undanrödjande. Jag hade förväntat, att regeringen, då missförhållandena blifvit erkända, skulle hafva framlagt förslag till afhjelpande, åtminstone af dem, som äro egnade att underhålla missnöje i landet. Justitieministern deremot, med hvilken regeringen i öfrigt instämt, har ansett det tillräckligt att förbjuda allmänheten att tala om dessa missförhållanden, ehuru de blifvit inför Konungen i statsrådet erkända. Är icke ett sådant förfarande egnadt att befordra framgång för de socialistiska lärorna?

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

De, som försvara lagförslaget, påstå, att det är riktadt emot socialistiska uppviglare, men det är under diskussionen till full evidens bevisadt, att, om förslaget upphöjes till lag, det kommer att drabba äfven den, som i all välmening för det rättas framgång arbetar för nödiga reformer, vare sig i politisk och socialt eller religiöst afseende, och en sådan lag kan icke vara nyttig eller nödig. Jag yrkar derför afslag å så väl utskottets betänkande som Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Waldenström från Gefle: Det må ursäktas mig, att jag begärt ordet ännu en gång i denna fråga. Orsakerna dertill hafva varit många, men jag skall icke upptaga tiden med att redogöra derför.

Herr Husberg gjorde en för mig obegriplig skilnad mellan samhällsskick och samhällsordning, och jag tror, att denna skilnad var obegriplig icke blott för mig, utan äfven för många andra, kanske ock för honom sjelf. Han sade, att han icke ville vara med om att rösta för bifall till sista momentet i Kongl. Maj:ts förslag. Det är dock alldeles uppenbart, att det är egentligen *detta* moment, som är rigtadt mot socialdemokraterna. Bryter man ut det, så är förslaget temligen onödigt, emedan, som sagdt, det är just detta moment, som är särskildt afsedt att träffa dem.

Herr Husberg menade, och några andra tycktes hysa samma åsigt att genom antagande af herr Göranssons m. fl. reservation skulle man stärka aktningen för lagen. För min del tror jag, att det skall verka raka motsatsen. Erfarenheterna från andra länder tror jag också bevisa det. I hvilket land hafva egentligen repressiva lagar, rigtade mot socialdemokraternas agitationer, åstadkommit aktning för lagen i allmänhet? Har sådan aktning födts af dessa lagar i Tyskland? Har den födts i Ryssland? Eller har den födts i något annat land? Jag tror, att de öfver allt åstadkommit raka motsatsen.

Kunde jag tänka mig, att detta lagförslag, enligt hvad herr Odell sade, skulle vara på något sätt egnadt att skydda Guds ord, att hjelpa oss att få behålla Guds ord orubbadt, så skulle jag visserligen vara med om att antaga det, men min tro är, att Guds ord alls icke behöfver hjelp eller stöd af sådana lagförslag. Det reder sig nog dem förutan. I allmänhet torde ock lagar, som stiftats i sådant syfte, hafva visat sig i längden mera skada än gagna, mera rubba än stödja den sak, de skolat gagna.

När herr Odell sade, att det ryste i honom, när han hörde huru personer, som han i religiöst afseende annars hade sympati för, ville

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

göra gemensam sak med dem, som ropa: "bort med Gud! Bort med Guds ord!", så får jag mycket energiskt protestera emot sådant tal. Det är oskickligt att komma fram med sådana insinuationer. Det är icke meningen, att man gör gemensam sak med socialisterna, derför att man vill göra rätt, äfven när man har med dem att göra. Om sjelfve den onde sade, att två gånger tre är sex, så skulle jag hålla med honom, utan att derför kunna sägas göra gemensam sak med honom.

Herr Odell frågade vidare, om vi kunde hafva några sympatier hos socialisterna, som vi vore rädda att förlora, och han ansåg, att sådant skulle vara ett dåligt betyg för oss. Jag upprepar äfven mot detta samma energiska protest, som jag nyss uttalat. Det är icke tillbörligt att komma fram med sådant.

Man har sagt, att det är märkvärdigt, att vi kunna uppträda emot ett lagförslag, som endast åsyftar att upprätthålla lagarnes helgd. Detta är icke sant. Vi göra det icke, derför att det vill upprätthålla lagarnes helgd, utan derför att vi tro, att det kommer att undergräfva lagarnes helgd, eller åtminstone att verka mycket mer i den rigtningen än i den motsatta. De herrar, som försvara lagförslaget, hafva en annan mening samt tala derefter. Och vi vilja icke under deras ord lägga några dåliga motiv eller göra dem till dåliga karakterer för det. Men det må å andra sidan låta oss tala, efter som vi se saken. Framtiden får visa, hvem som får rätt. Och erfarenheterna från andra länder, från Tyskland och Ryssland, tror jag hafva visat, att sådana lagar som den här föreslagna icke åstadkomma, att man håller lagarne i helgd mera än förr.

Jag vill för öfrigt upprepa något af, hvad jag sade på förmiddagen. Hvem kommer en sådan lag som denna att träffa? Kommer den att träffa socialdemokraterna? Nej, visst icke. Justitieministern har sjelf påpekat, huru sällspordt det är, att de icke äro sluga nog för att kringgå lagens bestämmelser. Den kommer derför att verka åt helt annat håll.

Jag anförde på förmiddagen exempel. Vi hafva haft en konventikellag; kanhända få vi en ny sådan en vacker dag. Jag håller det icke alls för något otroligt. Följden deraf kan blifva, att man efter apostlarne Petri och Johannes' exempel måste säga: "Man måste mer lyda Gud än menniskor". Då skall denna lag komma väl till pass.

En talare på stockholmsbänken uppträdde mot mig på förmiddagen; emedan han ansåg det opassande, att jag i diskussionen dragit in ett sådant namn, som den utomordentligt gudfruktige och laglydige Carl Olof Rosenius i Stockholm. Jag vill till svar derpå bara säga, att den händelse, som jag då omtalade, har Rosenius sjelf omtalat för mig. Polismästaren knöt begge näfvarne för näsan på honom och sade: "Jag sätter poliskonstaplar vid ingången till er sal." Då svarade Rosenius: "Ja, då låta vi naturligtvis bli att hålla sammankomster på den salen, utan hyra en annan i stället."

Att icke erfarenheterna i vårt land äro så särdeles uppmuntrande, har också den sista tiden visat. Här har talats om den s. k frälsningsarmén, och hvad den haft att utstå. Jag skall endast bedja att få anföra något litet ur det sista, som inträffat. Man må nu säga

om frälsningsarmén, hvad man vill. Jag har äfven mina anmärkningar att göra emot den. Men att det är behjertade menniskor, välmenande menniskor, gudfruktiga menniskor, som vilja folket väl och göra mer än de fleste andra för dess andliga väl, det tror jag, att jag kan tryggt påstå. Det var nyligen en qvinlig medlem af frälsningsarmén, som blef dömd till 200 kronors böter, derför att hon hållit på utöfver den af polismyndigheten bestämda tiden. Hon inställde sig hos öfverståthållaren för att blifva förd i fängelse att der aftjena böterna. En officer i svenska armén var med henne. På samma gång inställde sig en annan person, som också skulle aftjena böter. Officeren frågade honom, hvarför han skulle häktas. "Jo", svarade han, "jag har blifvit dömd att böta 35 kronor." Då sade officeren: "Men hvarför har ni blifvit dömd till det?" — "Jo, det var för fylleri och slagsmål och annat otyg." — "Det var märkvärdigt", svarade officeren, "denna qvinna har blifvit dömd att plikta 200 kronor, derför att hon i olaga tid talat med menniskor om Gud." Då utbrast den andre ungefär så: "Ack, Herre Gud! Hade jag fått höra sådant, hade jag kanske varit en annan menniska, så att jag aldrig behöft plikta de 35 kronorna!"

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Mine herrar! Vi skola icke tro, att förhållandena äro sådana, att icke äfven denna sida af saken kan förtjena tagas i allvarligt betraktande.

Herr Boström till Östanå sade, att det föreliggande förslaget utgör ingenting annat än ett fortgående på den år 1887 inslagna vägen. Ja, hvem ser icke det? Det är ett fortgående, som skall ytterligare fullföljas genom nya tillägg om ett eller två år, i fall samma system får råda. Alltid skall man kunna försvara en alltjemt förökad restriktion dermed att man säger: "Vi gå endast framåt på samma väg som vi beträdde år 1887." Det är gifvet, att när man beträdt sådana vägar så måste man gå vidare; den, som sagt a, måste säga b. Det skall derför hädanefter blifva mycket vigtigare att föröka de repressiva åtgärderna, än att undanrödja de af herr justitieministern konstaterade sociala missförhållanden, som ligga på djupet och utgöra den egentliga sjukdomsorsaken.

För öfrigt ber jag att få påminna om, hvad herr Herslow sade på förmiddagen. Öfverheten står visst icke magtlös gent emot dessa socialdemokratiska yrkesagitatorer. De hafva suttit i fängelse allesammans den ene efter den andre. Så vidt jag har reda derpå, äro för närvarande några dömda; och när deras domar vunnit laga kraft, få de gå i fängelse. I det afseendet hafva vi alltså nog. Hvad begär man egentligen mer? Men hvad som under den senare tiden uträttats genom dessa fängelsehistorier, huru vida det kan sägas hafva varit helsosamt eller icke för samhället, det vill jag lemna derhän. Herr talman, jag yrkar fortfarande rent afslag på alltsammans.

Herr Rydin: Tiden är så långt framskriden, att jag icke vill längre uppehålla kammaren. Jag skall blott angifva min ställning i frågan och dessutom yttra några ord i anledning af hvad under diskussionen förekommit.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Jag har mycket noga följt diskussionen i denna fråga för att kunna få klart för mig och besvara den frågan, huru man skulle kunna uppgifva något exempel på, att det förhållande skulle inträffa, då enligt Kongl. Maj:ts förslag yttrandefriheten skulle blifva kränkt. Bland de på allvar framstälda exempel är det blott en talare, som försökt att uppgifva något sådant genom antydan om att på de adresser, petitioner, öfverläggningar och sammankomster, som förekommo, när förslaget angående representationsförändringen var före, skulle hafva varit hänförliga under denna lag. Men hvad står i lagen? Jag håller mig till den punkt, som blifvit mest anfallen. Der står: "uppviglar till åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen." Hvilken var denna s. k. agitation för representationsfrågans genomförande? Det var öfverläggningar, fullt lojala öfverläggningar, hvilka utmynnade i lagliga åtgärder petitioner och adresser till Kongl. Maj:t och Riksdagen. Således förfaller det nämnda påståendet inför det faktum, att icke någon uppvigling kan uppvisas, icke någon åtgärd, som ej var fullt laglig; ej heller kan man uppvisa, att här förelåg någon åtgärd, som innnebar ett hot emot samhällsordningen. Här var endast fråga om en på laglig väg skeende reform af samhällsordningen, som tillkom Konungen och Riksdagen. Det är det enda exempel jag under denna debatt hört åberopas såsom hörande till de fall, då yttrandefriheten skulle kränkas genom nu ifrågavarande lagbestämmelse. I stället för att bevisa sin sak, har man gått ut från det antagande såsom något redan gifvet, att yttrandefriheten skulle kränkas, att det vore ett attentat, som beginges emot densamma, om detta förslag blefve antaget.

Jag kommer vidare till den frågan: Skulle den inskränkning i frihetens bruk, som denna lag innebär, anses såsom rättskränkande? För att denna yttrandefrihet, som man talat så vackert om såsom svenska folkets förnämsta rättighet, skulle kunna anses obehörigen inskränkt, borde man bevisa, att denna rättighet vid diskussion af politiska frågor icke skulle kunna brukas på annat sätt, än så att man uppmanar till straffbara handlingar, att man uppmanar till ohörsamhet mot lagar och myndigheter, och att man uppviglar till åtgärd, som innebär hot mot samhällsordningen. Detta var emellertid en konstig uppfattning af yttrandefriheten, att man skall anse hufvudpunkten ligga i ett sådant förkastligt bruk af ordet. Derför säger man, att lagens ordalag äro af beskaffenhet att kunna användas till förföljelser mot olika tänkande och den kritik af samhällsförhållanden, som från dem utgår. Lagens syfte anses icke vara genom de använda ordalagen så klart uttryckt, att vederbörande domstolar och myndigheter kunna inse, hvad det betyder. Man har i synnerhet hakat sig fast vid uttrycket "samhällsordning" och sagt, att detta skulle inbegripa *status quo* och att således hvarje kritik af status quo här skulle vara brottsligt såsom innebärande hot mot samhällsordningen. Är detta rätt? Nej, samhällsordningen är ordningen för samlifvet inom staten med dertill hörande rättigheter och skyldigheter för medborgarne. Bland dessa rättigheter är en af de vigtigaste petitionsrätten och rättigheten att arbeta i laga ordning för hvilken slags reform som helst. Således kan det icke någonsin komma i fråga, att lagliga öfverläggningar om samhällets

angelägenheter skulle kunna stämplas såsom ett och det samma som uppviglingar till åtgärder, hvilka innebära hot mot samhällsordningen eller fara för dess bestånd.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Nu kan man säga — jag vill icke heller bestrida det — att dessa ord för dem, som icke gått igenom strafflagen och lärt sig finna, att strafflagen ej innehåller definitioner på brotten utan mera antydningsvis karakterisera dem, kunna synas vara sväfvande. Men om man undersöker den klass, hvartill ifrågavarande uppviglingar höra, nemligen statsbrotten, skall man finna, att dertill är att hänföra sådana handlingar, hvilka hafva till syfte hot mot samhällsordningen eller sättande af dess bestånd i fara. Det är deras karakter; man har således här användt ordalag, som äro karakteriserande för det genus, hvarunder detta species af förbrytelser hör. Och går man igenom 8 kap. i strafflagen, skall man, på sätt äfven en talare på förmiddagen utvisade, finna andra bestämmelser, som äro lika sväfvande. Jag tror således, att det är en fullkomlig missuppfattning af lagen, om man menar, att den på något sätt skulle göra intrång i yttrandefriheten, derest den tolkas i öfverensstämmelse med dess ordalydelse och med de regler, som jurisprudensen antagit.

Ytterligare har man ansett, att denna lags egenskap af undantagslag skulle innebära ett hinder för dess antagande. Man har anfört Tyskland såsom exempel på vådan af undantagslagstiftning. Men jag frågar: Kan det verkligen anses vara en undantagslag, i hvilken straff stadgas för hvilken medborgare som helst, som uppmanar till straffbara handlingar, till ohörsamhet mot lag och myndighet? Man har citerat statsrådets yttrande och sagt, att det är en emot socialdemokraterna rigtad undantagslag. Hvad säger statsrådet i det fallet? Han fäster uppmärksamheten på den jäsningsprocess, som försiggår inom de europeiska samhällena, och tillägger derefter: "Framträdande under olika benämningar af anarkism, nihilism, socialdemokrati, kommunism m. m., hvilka representera olika skiftningar af samma grundtanke, eger denna jäsningsprocess sin bestämda enhet och sammanhållande kraft i hatet emot den bestående samhällsordningen och sträfvandet att med alla slags medel, äfven olagliga, undergräfva dess grundvalar och förbereda en våldsam omstörtning af det nuvarande samhället, för att i dess ställe sätta ett kaos, från hvilket kristendomen, den lagbundna samhällsförfattningen, familjebanden, eganderätten, i korthet allt som för nutidens samhälle är heligt och kärt, skulle vara bannlysta. Huru kan man påstå, att detta är en lag endast emot socialdemokratien, och att den skall betraktas som en undantagslag? Hvad särskildt Tyskland beträffar, så känner den ej till den tyska strafflagen, som här anför den såsom exempel. Ty i den tyska strafflagen, fastän på spridda ställen, stå dessa förbrytelser, uppviglingar o. s. v. upptagna, ehuru de äro specificerade i en mängd särskilda lagbud. Och hvad innehåller den tyska socialistlagen? Den innehåller, som bekant, den regerande myndighetens rätt att göra inskränkningar i den personliga friheten, bestämma extra ordinarie domstol och införa hvad man kallar det "lilla belägringstillståndet". Med en så beskaffad undantagslag gör man nu dessa bestämmelser, som utgöra ett

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

tillägg till vår strafflag, bestämmelser, som till sin grundlag finnas i många andra länders strafflag, likstälda. Är detta ett rimligt bevisningssätt? Man vill vidare påstå, att, derför att i Tyskland socialistlagen, "lilla belägringstillstånds-lagen", icke gjort verkan, också bestämmelser i vår lag ej skulle kunna i någon mån sätta en dam för den agitation, som utföres af vederbörande uppviglare, och hejda det undergräfvande af vördnad för lag, som utgör ifrågavarande agitations syfte. Detta förer oss åter till frågan, mot hvilka är denna lag rigtad? Det är inga andra man vill komma åt än de herrar, som gjort det politiska lifvet till sitt yrke, som lefva på att uppvigla och agitera, och hvilkas verksamhet går allt längre i uppmaningar till det, som är ondt inom samhället.

Så ser saken ut i sin verklighet och i belysningen af sjelfva förhållandena och vid jemförelse med utlandets lagar. Då alltså icke något exempel, något antagligt exempel åtminstone kunnat framläggas, att en domare skulle kunna i sin tolkning af lagen göra någon inskränkning i yttranderätten; då dessutom detta icke är en undantagslag, utan endast en lag, som innehåller straff för uppmaningar till fortsättande af det krig mot samhället, som sker genom att undergräfva lagarnes helgd, medelst uppmaningar till brott mot lagarne, eller till ohörsamhet mot laga myndighet, eller medelst uppvigling till samhällsvådliga åtgärder, t. ex. utdela vapen bland menigheten för att kunna vid tillfälle kommendera öfver en truppstyrka; och då jag slutligen omöjligt kan anse, att en så beskaffad lag i stället för att vara till båtnad för samhället skulle vara så farlig för vår med rätta så högt uppskattade yttrandefrihet, att det skulle vara en bemärkelsedag för svenska folket, då den blefve antagen; så anhåller jag för min del, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Redelius: Under diskussionens gång har jag antecknat åtskilliga yttranden af föregående talare, som jag ämnat besvara. Men jag är i det väsentliga förekommen af herrar Husberg, Nyström och Rydin m. fl. Jag skall ej upptaga tiden med att upprepa hvad dessa sagt, utan, anslutande mig i hufvudsak till hvad de yttrat, endast tillägga några få ord.

En talare yttrade: "Riksdagen är till för att vårda, ej för att skänka bort folkets fri- och rättigheter." Om jag nu får taga ordet "folk" i den mening det bör tagas, så att det omfattar *alla* dem, som i Sverige bygga och bo, instämmer jag af allt hjerta i det uttrycket och vill då deraf draga den slutsatsen, att det nu tillkommer Riksdagen att vårda nämnda fri- och rättigheter, så att de icke lemnas till rof åt förste bäste agitator, att de ej lemnas oförsvarade till sköfling för dem, som behaga antasta dem. Jag menar således, att ifrågavarande lagförslag innebär ett *skydd* för folkets fri- och rättigheter. Det är det hufvudsakliga skälet, hvarför jag röstar för bifall.

Man har sagt, att, sedan lagen blifvit antagen och när den då skall tillämpas, kommer man att förbise motiveringen till lagförslaget. Åtskilliga hafva talat derom. Men om det så är, behöfver man icke

och bör icke såsom talare på stockholmsbänken gjorde, tala om "långt vidare gående ändamål än de som synas framgå af sjelfva lagtexten".

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herr Herslow yttrade på förmiddagen åtskilligt mycket tänkvärdt. Han framstälde dervid en fråga, som jag med några ord vill söka besvara. Om jag fattade honom rätt, sade han så här: "Är deri icke något af sanning och rätt, af gudomlig kärlek och godhet?" Det var i det sammanhanget, då han talade om socialismen och dess yttringar. Det var, såsom han sade om sjelfva lagförslaget, "något sväfvande och något tänjbart". Ty man skulle vid en viss tolkning svara "ja", vid en annan "nej". Hvad den egentliga socialismen beträffar, såsom jag fattat den, vill den icke veta af någon Gud. Det kan således från *deras* ståndpunkt icke talas om vare sig gudomlig kärlek eller gudomlig godhet. Ty det är ju en rörelse, som "motsätter sig allt hvad Gud och gudstjenst kallas." Derför är det ju fåfängt att åtminstone tala med dess anhängare om gudomlig kärlek. Från den sidan sedt, finnes icke någonting af dessa goda saker i den rörelsen. Men det kan finnas på ett annat sätt. Ty *vi* erkänna, hoppas jag, allesammans den gudomliga godheten och kärleken; och denna godhet och denna kärlek kan framträda i många former. Den kan, såsom en fader, aga sina barn efter den regeln: "Den jag älskar, den agar jag och näpser." I den rigtningen torde kunna tillämpas det, som angifves i skriftordet: "Efter de icke mottagit kärleken till sanningen, skall Jag sända dem kraftig villfarelse, så att de skola tro lögnen." Och åter: "Jag skall väcka dem till nit genom ett folk, som icke är folk; med ett galet folk vill Jag reta eder." Från *den* sidan kan det vara mycken gudomlig kärlek och godhet, då Gud vill väcka upp oss till nit om hvad som är rätt och sant, hvad som är gudomlig kärlek och godhet, rätta oss derefter och se till, att vårt samhälle hvilar på dessa grundvalar, att vi bevara dem åt våra efterkommande, såsom vi fått dem i arf af våra förfäder.

I samma rigtning talade min vän och gamle kamrat Wretlind angående jordmånen för socialistiskt utsäde och i sammanhang dermed om lagstiftningen angående socialismen, och han menade, att vi skulle stifta lag, så att vi på något sätt tillfredsställde socialisterna. Ja, mine herrar, om ett folk icke vårdar sig om den *gudomliga* lagen, hvad lag skulle det då bry sig om? Skulle väl i någon riksförsamling kunna stiftas lagar, som tillfredsställa sådana menniskor, som icke äro nöjda med Guds lag? Jag tror det icke. Jag anser det icke möjligt att stifta en lag, som är till lags för dem.

Men jordmånen — den kan beredas *för* den oftanämnda rörelsen och beredas *emot* densamma. När är jordmånen beredd *för* denna rörelse? När tron på Gud är borta ur folkets hjertan. När tron på Gud och den sanna kärleken till nästan är borta, då är jordmånen beredd *för* den. Vilja vi derför hindra denna rörelse, gäller det att taga vara på dessa goda ting, ty genom dem varder jordmånen beredd *emot* densamma.

Till sist ett ord med anledning af ett yttrande af herr Waldenström i hans senaste anförande; jag hade antecknat åtskilligt från

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

det första, men lemnar det. Han replikerade herr Odell och hans behjertansvärda och kraftiga ord om Guds dyrkan m. m. samt yttrade dervid, att "Guds ord behöfver icke våra lagars hjelp". Ja, alldeles rätt. Men *vi* behöfva Guds ord. Guds ord består nog oss förutan, såsom Gud består oss förutan. Vi kunna icke afsätta Honom, icke ändra Hans lagar. Men vi behöfva Hans hjelp. Vi behöfva, när vi stifta lagar, komma i håg, att Han är den högste lagstiftaren, hvilkens lagar måste hållas, derest Han icke skall drabba oss med sin hämnande rättfärdighet.

Med erkännande af detta ber jag få uttala, att jag är för denna lag, emedan jag anser den vara egnad att skydda de goda medborgarne i deras fri- och rättigheter. — Det har förundrat mig hela tiden under denna långa diskussion, att så många högt aktade män, som jag personligen värderar, hafva klagat deröfver, att detta lagförslag skulle vara ett ingrepp i friheten. Jag har i sanning studsat öfver detta tal och frågar, om det kan höra till våra fri- och rättigheter att förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndigheter? Om det kan vara en rättighet att uppvigla till åtgärder mot samhällsordningen, eller hota dess bestånd?! Enligt min uppfattning är detta en sak, som vi vilja vara förskonade från. Och denna lag skall blifva oss en hjelp dervid. Om vi vilja sedan komma tillsammans för gemensamma öfverläggningar, hvad hindrar oss dertill? Det här lagförslaget har ingenting deremot och icke heller mot rätten, att hvar och en uttalar sin mening vid förefallande behof. — Jag har erinrat mig ett gammalt ordspråk, som jag tänkt på hela dagen, och hvilket säger: "rent hjerta och ren hand frie gå i alle land." Man behöfver icke frukta för denna lag, om man handlar rätt och sant. Derför vill jag sluta med att yrka rent bifall till det föreliggande lagförslaget.

Häruti instämde herr *Larson* i Slättäng.

Herr Björkman: Det är allt litet ledsamt att nödgas uttala sin mening i denna vigtiga fråga tvärt emot så många personer, som på många sätt försäkrat oss, att det ej är farligt att antaga denna lag. Synnerligen beträffande min granne till höger, kyrkoherden, är jag ledsen, att jag ej har fullt förtroende till honom, utan kommer att rösta för afslag. Statsministern sade också på f. m., att det ej var farligt att taga lagen, och många andra ha sagt detsamma, men jag vädjar till de herrar, som liksom jag ej ännu haft tillfälle yttra sig och sökt under diskussionen så godt sig göra låtit taga vara på hvarje mening, som framkommit: ha vi blifvit kloka på denna diskussion? Ha icke sjelfva juristerna och de som talat mest för saken erkänt, att det fins något i densamma, som är så tänjbart, att det ej är bra som det är? Mine herrar, hvad har svenska folket rätt att fordra af sina representanter vid lagstiftning? Jo, att vi skola skrifva lagarne så, att det är möjligt för menniskor att fatta dem och slippa misstolka dem. Jag skall be att få framlägga ett litet exempel. För några år sedan vid behandlingen af en § i nya utsökningslagen

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

inflickades den §, att exekutor skulle underrätta gäldenären, innan han reste dit och pantade. Detta har tolkats på olika sätt och i min hemtrakt så, att länsmannen reser och underrättar om sitt ärende samt kommer dagen derpå och pantar, hvarefter han tar ersättning för två resor för sig och biträde, hvilket vid långa afstånd gör en ganska dryg resekostnad. Härom tillfrågades några riksdagsmän, som varit med om §:ns antagande: "hvad ären I för menniskor, som skrifva lagar, så att de kunna tolkas så här?" En af dem — jag skall ej namngifva honom — svarade då kronofogden: "du skall ej låta dina länsmän göra så, ty vår mening med lagen var ej sådan." Kronofogden svarade: "jag bryr mig inte om hvad ni på riksdagen tänker, utan här handla vi efter som ni skrifvit."

Så tror jag det kommer att gå med denna lag också. Det kan gå an att här tala om hvad meningen är, men vid tillämpningen kan man komma och säga åt oss: "var er mening en annan än denna, så skullen I ha uttryckt det i lagen!" Detta tror jag att herrarne böra ta i betraktande, innan vi skrida till beslut. Men jag tror, att kamraterna, som sitta två trappor ner, referenterna, folket på läktarne, hela svenska folket väntar på ett slut af detta och vänta att vi skola åtminstone för denna gången afslå denna fråga, då beskaffenheten är så tvistig, att vi ha diskuterat den sedan kl. 11 på f. m. och ännu den ene uppträder mot den andre.

Jag yrkar afslag å lagförslaget.

Herr Herslow: Herr talman! Det är ej för egen räkning jag å nyo begärt ordet. I mitt förra anförande berörde jag ej en punkt som emellertid sedan framhållits af åtskilliga talare, nemligen den olikhet, hvari det tryckta ordet kommer till det skrifna. Som vi veta skulle enligt denna lag under ett par år "samhällsfarliga" uttalanden i skrifven skrift, spridd i några tiotal exemplar, bli belagda med straff, men deremot i tryckt form utspridd i 10,000-tals exemplar gå straffria. Det är då klart att konseqvensen måste tvinga derhän, att, om vi antaga denna lag i dag, skall, sedan detta missförhållande existerat ett par år, följa en förändring af tryckfrihetslagen i öfverensstämmelse med den i strafflagen införda bestämmelsen.

Den svenska pressen torde ha förtjent det omdömet, åtminstone af dem som följt med pressföreteelserna i öfriga land, att den bättre än kanske i något annat land i Europa bevarat sig från den fria pressens farligaste stötestenar, den personliga skandalen och en hänsynslös och hatfull hållning mot politiska motståndare. Jag vill dermed ej bestrida, att äfven gentemot denna vår press tryckfrihetslagen kan tåla vid åtskilliga förändringar, hvarigenom en eller annan enstaka utväxt, som äfven den bästa institution får vid sin sida, kunde aflägsnas eller vändas i den rätta rigtningen, och jag vill alls ej tro, att väl afvägda dylika lagförändringar skulle med afvoghet mottagas af pressen. Men pressens målsmän måste finna det ytterst vigtigt, att klarhet och bestämdhet finnas i hvarje inskränkning, som man tänker lägga på det tryckta likasom på det talade ordet. Jag har såsom medlem af publicistklubben erhållit uppdrag att frambära dess

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

uttalande vid det sammanträde, der denna fråga diskuterades. Det lyder så:

"Då den k. propositionen om ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen enligt regeringens egen förklaring skall efterföljas af motsvarande förslag till inskränkning i tryckfriheten, uttalar Publicistklubben, att äfven en fullt berättigad allvarlig granskning af bestående missförhållanden kan med en sådan lags tillhjelp undertryckas, icke minst på grund af dess tänjbara ordalag, och att en sådan lag alltså skulle kunna omöjliggöra det fria, offentliga meningsutbytet, som är ett nödvändigt vilkor för det nutida samhällets utveckling, hvarför Publicistklubben får afgifva sin protest mot detta lagförslag."

Sedan jag härmed utfört det uppdrag, som lemnats mig, kunde det vara ganska lockande att upptaga de genmälen, som personligen blifvit mot mig rigtade på grund af mitt anförande på f. m. Jag skall icke gifva mig in på deras besvarande. Herr Boström framhöll en sak, nemligen den efter hans uppfattning, i strid mot min, fulla bevisning, som Kongl. Maj:t förebragt för nödvändigheten af denna lags omedelbara antagande och han åberopade derför denna oss förelagda "P. M." Tron mig, mine herrar, att det är en ovanligt stark frestelse jag motstår, då jag icke vill beröra detta, säkerligen det märkligaste dokument, som inlemnats till en Riksdag för att motivera ett lagförslag, denna samling af lösa yttranden hopplockade här och der från olika folkmöten, hvilka yttranden nu i form af en "ödmjuk P. M. från byråchefen till departementschefen" tryckts i manuskript och halft konfidentielt blifvit Riksdagen meddelade. — Herr Nyström hade en annan anmärkning. Han sade: då talaren på malmöbänken accepterade det första momentet och äfven hälften af det andra, hvarför yrkade han ej då bifall till reservationen? Jag tror jag gifvit skäl derför. Jag vidblifver min förklaring, att jag ej har något emot dessa stadganden, men hvarför jag icke i sammanhang dermed yrkat bifall till reservationen är derför, att jag föreställer mig att, om vi taga den och lagutskottet derpå skall börja sammanjemka, kan det bli osäkert nog, i hvilken form sammanjemkningen kommer fram. Det är ej så alldeles gifvet, att en sammanjemkning mellan Första och Andra Kammarens beslut kommer att bestå deri, att Andra Kammarens tages rent och att från Första Kammarens afskäres allt, hvari det skiljer sig från Andra Kammarens. Så har ej förut uppdraget att sammanjemka två beslut uppfattats. Som jag nu ej vill ha det ringaste med af påhänget i sista hälften af andra momentet, och då i riksdagens sista stund, när en stor del af kammarledamöterna vore borta, något möjligen skulle kunna få passera, som säkert ej ginge igenom vid full samling, är jag något rädd för sammanjemkningsproceduren. Men jag får upprigtigt bekänna, att det kommer ett annat skäl till för min obenägenhet för återremiss af detta moment. Det är icke för mom. 1 och första hälften af mom. 2 som denna lag här tillkommit, ty dessa ha mycket litet, ja, alls intet att göra med socialisterna. De innebära blott en utvidgad tillämpning af en princip, till hvilken vi redan 1887 togo initiativet och nu skola taga ett steg till. Båda dessa moment ha blott fått tjena som ett par trappsteg, på hvilka

man kommer in till kärnan af lagen. Lagens syfte och anledningen till dess framkomst ligger i dessa två sista rader, som vi ej vilja acceptera. Jag frågar mig då: handla vi rätt mot regeringen, om vi taga skalet, som innesluter hvad som för regeringen är kärna, men kasta kärnan bort? Kan det icke vara möjligt, att regeringen för sitt syfte att få en kraftigare tygel på dessa agitatorer kunde finna på en lämpligare form, bestämmelser hvarigenom en brottslig, skadlig och fördömlig verksamhet åtkommes, utan att dermed nästan hvarje laglydig medborgare utsättes för att i misshugg komma under den klubba, som egentligen ej afsåge dem? Är det då rigtigt att, såsom reservationen i sjelfva verket innebär, besluta på sidan af den egentliga saken? Är det icke lämpligare att lemna möjligheten fri för regeringen att, då den nu vet ungefär, huru mycket kammaren vill taga, se efter om den möjligen kan redigera äfven det andra momentet så, att det blir acceptabelt? Derför tillät jag mig då och tillåter mig ännu att yrka återremiss af detta förslag icke till lagutskottet utan till Kongl. Maj:t.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Jag skall icke länge upptaga kammarens tid och har icke begärt ordet för att, såsom flere föregående talare med bestämdhet påstå sig göra, uttala, hvad svenska folket vill i denna fråga, ty det är något, som hvarken de eller jag känner till i denna stund, rörande denna fråga, ehuru herr Björkman tycktes nyss vara alldeles säker derom och derför färdig att på sådan grund fälla sin dom öfver detta förslag och detta oaktadt, han och de fleste riksdagsmän, som uppträdt emot förslaget, säga sig ha haft allt för kort tid på sig för att sätta sig in uti detsamma. Det är öfverdrifter, att icke säga något värre, i dylika påståenden, och man borde derför icke upptaga tiden med att komma med sådant. Ett kunna vi alla vara ense om, och det är att svenska folket älskar sin lagbundna frihet; men sjelfsvåld är ej detsamma som frihet, och sjelfsvåldet och råheten tåles ej af det folk, som älskar den sanna friheten. Icke heller skall jag bemöta herr Herslows påstående om hvad lagutskottet skall komma att göra med de väntade olika besluten från kamrarna, ty jag anser för min del, att herr Husberg redan bemött detta påstående, hvarför det nu kan vara onödigt för mig att vidare tala derom. Icke heller fäster jag mig vid att herr Herslow, då han första gången hade ordet, uttryckligen förklarade, att han ville vara med om lagen ända till och med herr Göranssons reservation, men sedan, när han tyckte sig höra, att det var någon utsigt för att reservationen skulle komma att gå igenom, åtrade sig. Allt detta vill jag icke göra, utan nu endast säga några ord om den föreliggande lagen i allmänhet, derför att jag i denna vigtiga fråga icke vill dölja mitt votum bakom en sluten röstsedel och derigenom tilläfventyrs taga bort någon del af den ära, som må tillkomma dem, hvilka tro sig vinna sådan genom att afslå förslaget, och lika litet vill jag med dem dela det ansvar, de genom ett afslag ådraga sig.

Af dessa skäl vill jag nu öppet uttala, att jag för min del icke kan finna någon som helst fara uti att antaga det föreliggande för-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

slaget, trots allt hvad derom blifvit taladt; jag finner tvärt om lagen vara af tvingande behof påkallad.

Min första tanke, då jag såg detta förslag var: ack, om vi haft denna lag för åtskilliga år sedan, och den tillämpats som sig bort! Från huru mycket elände, huru mycken split, oenighet och fiendskap skulle icke då vårt land varit förskonadt?

Min nästa tanke var ett upprigtigt tack till regeringen, som framkommit med denna lag, som bort komma förr, men som det var bättre att få, om ock sent, än aldrig.

Hvad beträffar faran att antaga denna lag, så är det med denna som med hela strafflagen, att den är till hinders och förfång för orostiftare och annat mindre hederligt och mindre nogräknadt folk. Men icke är den till något hinder och förfång för fredliga, hederliga och laglydiga menniskor, den är till just för att skydda dessa senare. Vore det så som en del talare här sagt om denna lag, skulle konseqvensen deraf blifva, att man finge lof att afskaffa hela strafflagen. Om man, derför att man straffar för brott och olydnad mot lag, endast retar och uppeggar till motstånd, och man derför icke bör antaga denna lag utan lemna ostraffade dessa samhällsförstörare, då finge man, som sagdt, äfven taga bort alla andra straffbestämmelser, ty det finnes ingen paragraf i en strafflag, som icke är till hinders för flere eller färre, hvilka derigenom lida intrång i det näringsfång han vill utöfva.

Man har vidare sagt, att faran för denna lags antagande skulle bestå deri, att dess ordalydelse vore så mångtydig, samt att det skulle vara så farligt att lägga tolkningen af samma lag i domarecorpsens händer. För min del hyser jag den höga tanke om vår domarecorps, att jag i detta fall alls icke har någon rädsla. Om man utgår från den allmänna åsigten, att vår domarecorps är ohederlig och okunnig, då naturligtvis skall man icke lägga någon magt i dess händer och då vore all lagstiftning omöjlig, och lika omöjligt som galet vore det att skrifva en lag, der ingen pröfning skulle läggas i domarens hand; den magt man här lägger i domstolens hand är ej större, än hvad som i allmänhet förekommer i våra lagar. Vid all lagstiftning måste man ju gå ut från det antagandet, att vi hafva en hederlig domare- och åklagaremagt. Under sådana omständigheter kan jag icke finna det vara farligt att antaga föreliggande lagförslag.

Nu har jag visserligen hört herr Björkman nyss och flere före honom tala om, att denna lag skulle kunna tolkas på så många sätt, att man icke kunde veta, hvad som kunde komma att ske vid dess tillämpning. Lagutskottets vice ordförande och herr Stockenberg har också framhållit dessa faror. Jag får derför bekänna, att jag, som icke är sakkunnig, skulle varit ytterst bekymmersam för hvad som nu vore att göra, i fall man icke hade några andra auktoriteter att sätta upp mot desse herrar. Jag skulle, om det t. ex. endast varit två eller tre justitieråd, som varit med om att obetingadt tillstyrka lagen, varit mycket tveksam, på hvilkens auktoritet jag mest skulle lita, de nämnda herrar juristers och herr Björkmans med flere, eller de två eller tre justitierådens. Men i förevarande fall tillkommer nu, att hela högsta domstolen, regeringen utan någon meningsskiljaktighet, lagutskottet och

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Första Kammaren varit ense om, och ej sett någon fara uti lagens antagande. Och jag är viss om att icke någon af dessa auktoriteter varit med derom, i fall lagen varit så dåligt stiliserad och svår att förstå, som man här velat låta påskina. Med alla dessa auktoriteter till hjelp vågar jag, huru mycket aktning jag än har för dem, som uttalat sig för en annan åsigt, dock tro, att den förra uppfattningen bör vara rigtig, nemligen att lagen är antaglig.

De fleste, som talat mot denna lag och yrkat rent afslag derå, hafva sagt: "det kan väl icke vara så brådskande med denna lag, att vi icke kunna vänta med dess antagande i åtta månader, till nästa riksdag". Dessa ord äro precist desamma, som upprepades vid 1887 års riksdag, då en kongl. proposition angående förändring af och tillägg till vissa paragrafer i 7 och 10 kap. strafflagen var föremål för kammarens öfverläggning. Då uppträdde här flere talare, bland dem herrar Waldenström och Sven Nilsson, mycket ifrigt mot den lag, som då förelåg och förespådde fara för landet, om man antoge densamma. De hade då såsom nu icke heller tillräcklig tid att sätta sig in i frågan, eburu den då icke inkom vid slutet af riksdagen. Det förefans de obotfärdigas hinder då som nu. Oaktadt alla dessa farhågor bifölls lagen dock i denna kammare med en högst betydlig majoritet. Det var åtminstone ⅔:delar af kammarens ledamöter, som röstade för lagens antagande, och trots den fara, man då uttalade, har jag för min del ännu icke hört, att något missbruk gjort sig gällande vid lagens tillämpning, och jag är fullt viss om att samma förhållande skall inträffa, om denna lag antages; och hvarför uppskof? Har ej vår ädla frihet mer än det bort tillåtas redan missbrukats? Jo tvifvelsutan.

De farhågor, man här utmålat angående den nu föreslagna lagen, äro för öfrigt sådana, att jag anser dem rent af löjliga, och jag skulle anse det vara en skymf mot dem, som uttalat dessa farhågor, och frammanat dessa skräckbilder, om jag ett ögonblick föreställde mig, att de på allvar sjelfva trodde på de spöken de frammana i afsigt att vinna det afslag å lagen, som de eftersträfva. Nej, de äro för kloka till att icke sjelfve fullt inse öfverdrifterna i sina uttalade farhågor. — De hafva emellertid blifvit bemötta, hvarför jag nu icke behöfver göra det.

Man har slutligen sagt att, om lagen antages till och med på det sätt, herr Göransson föreslagit i sin reservation, skulle man derigenom inskränka yttrande- och församlingsfriheten och att det är detta vi eftersträfva. Jag protesterar på det bestämdaste mot, att ett sådant syfte finnes hos oss, som vilja antaga lagen, det är tvärt om just i denna frihets namn, som vi vilja hafva den. Jag anser för min del, att den frihet, svenska folket haft och har i dessa fall, är alltför dyrbar att blifva prisgifven åt så oerhörda missbruk, som under de sista åren inträffat i vårt land. Derför att vi älska och högt värdera denna frihet, just derföre vilja vi antaga denna lag för att söka förekomma de gräsliga missbruk, som i frihetens namn allt mer och mer begås af dessa kringstrykande samhällsfiender och uppviglare, och som på detta sätt skända ett af de dyrbaraste arf vi fått, nemligen friheten att

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

uttala oss i allmänna angelägenheter. Det är med mig, såsom jag tror äfven vara fallet med de fleste, att jag icke vill vara med om, att man i frihetens namn skall få begå hvilka skändligheter som helst. Jag vill icke, att man i detta ädla namn skall få skända och förhåna allt, hvad man här förut hållit heligt: religion, moral, lagar, konung, riksdag, eganderätt, äktenskapet, familjelif — ja allt, samt att dessa begrepp trampas under fötterna i skydd af den frihet, som vi alla så högt älska. Det har nu gått så långt i missbrukande af denna frihet, att man i én del af pressen ofta får läsa hurusom de, som begått brott i detta afseende, hafva höjts till martyrer, hvaremot de, som ifrat för tillämpning af lagen, blifvit stämplade som ohederliga menniskor. Icke kan det vara någon klenod i ett lagbundet samhälle att något sådant kan gå för sig utan att man skall kunna straffa dem, som gjort sig skyldiga härtill. Jag kan omöjligen förstå dem, som här så vackert talat om att denna yttrandefrihet — den vackraste klenod vi hafva — skulle inskränkas genom den föreslagna lagens antagande, när de just genom att icke antaga lagen tillspillogifva denna klenod, till de simplaste missbruk. Det plägar väl annars vara så, att, om man håller något heligt, högt och kärt — som jag för min del vill vara med om att hålla yttrandefriheten — man söker förekomma missbruk deraf, och detta just i frihetens sanna intresse.

Det lider intet tvifvel, att ingenting så har skadat vår frihet som just dessa ohejdade missbruk af friheten. Det är icke många år sedan vi inom denna kammare flere gånger bifallit förslag om nedsättning af det politiska strecket, men under de senare åren har kammaren afslagit framställningarne derom, och detta kommer väl deraf, att man börjat finna att missbruk af friheten begås i frihetens namn, och att man icke vågade släppa allt löst, som man trodde sig kunna göra förr, då folket var lemnadt åt sig sjelft, innan dessa samvetslösa agitatorer, som gjort till sitt lefvebröd att uppvigla, börjat sin verksamhet. Äfven jag har hört ett socialistiskt föredrag i min hemort, ty äfven den vanhedras af sådana besök. Jag skulle önskat, att herrarne, som äro så rädda för att antaga denna lag, hade varit i tillfälle att höra ett sådant föredrag. Det var en af de socialistiska ledarnes högst betrodde män, som höll föredraget — om det förtjenar att kallas föredrag. — Jag får säga, att jag hört rätt mycket, men ett värre samelsurium har jag dock aldrig hört, än hvad han bestod oss under nära två timmars tid, ty det fans hvarken rim eller reson i galenskaperna. Men det var likväl en röd tråd, som gick genom hela samelsuriet, nemligen att uppreta och utså fiendskap alla menniskor emellan, fattiga mot rika, arbetare mot arbetsgifvare, tjenare mot husbönder, samhällsklass mot samhällsklass, landtbefolkningen mot stadsinnevånare och tvärt om. Han ville uppegga åhörarne till fiendskap mot alla menniskor — ett allas krig mot alla, det var den röda tråden, som gick igenom hans föredrag, och som gjorde ett hemskt intryck. Det var visserligen icke många, som slöto sig till honom, men det finnes ju på alla orter några försupna och förfallna personer, som det roar att skräna, när som helst, i synnerhet då de icke äro nyktra, hvilket också här var fallet, och dessa slöto sig kring den röda näsduk, som talaren

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

bar på spetsen af en käpp. För öfrigt var det mest qvinnor och barn, som alla hade trott, att föredraget skulle hållas af en kolportör, som skulle tala Guds ord och derföre kommit till platsen, men de funno naturligtvis icke något sådant. Dessa kommo efter föredragets slut fram till mig och sade: "är det så eländigt i vårt land, att hvilken lösdrifvare som helst får fara omkring och trampa under fötterna allt hvad vi lärt oss hålla heligt? I så fall står det illa till i gamla Sverige." När man hör sådant, så få herrarne förlåta, att jag vill söka hejda ett sådant framställningssätt, som gör sig gällande hos dessa kringstrykande orostiftare.

Man talar så mycket om landets arbetare och om den fattiga befolkningen, hvars bästa man vill befrämja, men är det icke då vår pligt att skydda dem mot dessa hjertlösa agitatorer, som icke endast locka penningar från dem, och det kan väl icke bli så mycket, utan äfven draga öfver dem olycka och förderf genom att stifta hat och fiendskap mellan fattiga och rika, mellan arbetarne och arbetsgifvarne och hvad ändå värre är, taga ifrån den fattige och den lidande, tron på Gud och ett bättre lif efter detta — med ett ord, taga bort hvad som hittills utgjort hoppet och tillförsigten under motgångar och hårda tider? Jag tror, att man här, der man talar så mycket om de fattige arbetarne, bör tänka på att icke tillspillogifva deras framtid och göra dem till lekbollar i samvetslösa uppviglares händer.

Innan jag slutar vill jag blott läsa upp några ord som yttrades här i kammaren år 1887 af dåvarande justitieministern, och som väl borde väga något för dem, som i dag yrka afslag. Han yttrade: "Jag vill visst icke påstå, att staten i sin helhet ännu löper någon fara; men jag anser att det är statens skyldighet att tillse, att icke heller enskilde medborgare löpa fara till person och egendom. Och staten har här vid lag en pligt att fylla, till och med mot sjelfva våldsverkaren, den som utför den fysiska våldshandlingen; ty den som utför våldet är icke den, som uppmanat dertill, han aktar sig nog, utan det är hans vilseledda verktyg. Derför är en lagstiftning, som bereder möjlighet att qväfva dylikt ofog i sin linda, innan det hunnit utbryta i handling, i sann mening en human lagstiftning. Ty det är en verklig grymhet att stillatigande åse, huru tanklösa och oförståndiga menniskor låta af illasinnade uppviglare locka sig att begå brottsliga handlingar, och först då, när brottet är begånget, låta lagen gripa in med all den stränghet, som det fullbordade brottet måste kräfva. Lika visst som det är en af statens förnämsta pligter att upprätthålla säkerheten till person och egendom, lika angeläget är att statsmagten utrustas med de för detta ändamål lämpligaste medel, så att ej det tyngsta och strängaste straffet drabbar det jemförelsevis viljelösa redskapet, under det sjelfva anstiftaren och uppviglaren går fri."

Han yttrade också till slut: "Blifver strafflagen icke ändrad vid innevarande riksdag och tryckfrihetsförordningen vid denna och följande riksdagar, förblifver allt vid det gamla i ännu fyra år. Men att under så lång tid låta här berörda förbrytelser fortfarande åtnjuta straff-frihet eller något som gränsar dertill, derför har Kongl. Maj:t icke velat åtaga sig ansvaret. Derför har Kongl. Maj:t framlagt lag-

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

förslag, som, på samma gång de skulle leda till målet, tillika äro så moderata, att de kunna försvara sin plats i den allmänna strafflagen, äfven under närmaste tider. Vill nu Riksdagen genom att förkasta förslagen, åtaga sig ansvaret?

Det är frågan!"

Så slutade han sitt anförande till kammaren då, och kammaren ville icke då åtaga sig ansvaret, utan biföll Kongl. Maj:ts förslag.

Jag tror visserligen, att samhället icke heller nu skall gå under, om den föreliggande lagen förkastas, ty ännu är ordningsmagten så stark, att den kan uppehålla ordningen i landet, men om lagen totalt faller, så skulle det kunna uppfattas som ett medgifvande åt dessa orostiftare, och de skulle kunna tro, att Andra Kammaren, om den också icke helt och hållet är på deras sida, dock icke vill hindra deras agitatoriska verksamhet. Man vet icke när denna fråga kommer igen, om den nu faller, och mången olycka kan inträffa, innan den återkommer och blir antagen.

Jag för min del, som icke vill inskränka den verkliga friheten, men som yrkar, att skändligheter icke skola tillåtas i frihetens namn, måste alltså rösta för lagen. Här hafva Kongl. Maj:t och högsta domstolen, lagutskottet och medkammaren gjort sitt och nu drabbar ansvaret Andra Kammaren. Jag vill icke dela detta ansvar. Jag har ingenting emot hela lagen, sådan den föreligger, emedan jag dels af diskussionen och dels af handlingarne icke kunnat finna den fara, icke ens i sista punkten, som blifvit påpekad, men af klokhetsskäl ansluter jag mig till deras mening, som sluta sig till reservationen; och som motiv derför åberopar jag de skäl, som anförts af herr Husberg, man vinner då i hufvudsak detsamma, som om lagen oförändrad antoges.

I detta yttrande instämde herrar *Ericsson* i Norrby, *Anderson* i Himmelsby, *Svenson* i Bossgården och *Olsson* i Frösvi.

Herr Hörnfeldt: Herr talman, mine herrar! Vid denna sena timme skall jag säga, som flere andra talare sagt, att jag icke länge ämnar upptaga kammarens tid. Jag begärde ordet, emedan jag hört flere ledamöter i kammaren yrka bifall till herr Göranssons m. fl:s reservation. Hvad skulle väl framgå af ett sådant beslut i Andra Kammaren? Efter hvad den ärade talaren herr Husberg, yttrat, tror han, att förhållandena skulle ställa sig så, att man, om besluten icke kunna sammanjemkas, skulle kunna inbjuda den ena eller andra kammaren att bifalla samma beslut som medkammaren fattat. Men det finnes ingen sådan föreskrift i riksdagsordningen. Den talar icke om någon inbjudning, utan endast om en sammanjemkning, i händelse kamrarne stanna i olika beslut; således kan här icke vara fråga om något annat. Om alltså Andra Kammaren lemnar sitt bifall till herr Göranssons m. fl:s reservation, der orden "eller eljest uppviglar till åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd" i Kongl. Maj:ts förslag skulle utgå, så vill jag fråga, om herrarne tro det vara möjligt för lagutskottet att sammanjemka detta beslut med det, som blifvit fattadt i Första Kammaren. Tro herrarne,

att man kan taga bort den delen af meningen? Då är det ju intet sammanjemkande förslag, utan en hemställan, som är grundlagsvidrig. Lagutskottet har att försöka sammanjemka besluten, om det är möjligt; och om utskottet icke kan göra detta, kommer det in med en hemställan, att frågan måtte anses hafva förfallit. Detta är min uppfattning.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Härefter ber jag att få nämna något med anledning af yttranden, som under diskussionen blifvit fälda i kammaren.

En talare på örebrobänken ordade mycket om den föreslagna lagen, såsom hufvudsakligen rigtad mot socilisterna, hvilka förneka Gud och statskyrkan samt önska religionens undergång. Det får jag säga, att hade vi inga värre element i Sverige att frukta för än dem, som ville störa vår religion eller vår tusenåriga statskyrka, då tror jag, att statskyrkan kommer att stå på sin grundval temligen tryggt, ty i det fallet äro socialisterna magtlösa, men kyrkan kan komma att få strida mot andra element, och då gäller det att stå på oss.

Herr vice talmannen yttrade, att han icke ville dela äran med dem, som yrkade afslag på den kongl. propositionen, och derpå svarar jag honom, att det får stå för hans räkning, och att jag icke skulle räkna mig det till ära om jag bifölle propositionen, utan den äran må herr vice talmannen behålla för sig.

Han talade också om, att han varit med på ett möte i Dalarne, der en socialist hållit ett föredrag, som utgjordes af det största samelsurium. Tror vice talmannen, att ett sådant samelsurium inverkat så särdeles mycket på dem som hörde talaren. Jag för min del tror, att dalkarlarne, om de likna vice talmannen, äro så kloka, att de icke sätta värde derpå.

Vidare anförde herr vice talmannen, att han icke var belåten med, att dessa socialister reste omkring och lockade penningar ur arbetarnes fickor. Det skulle vara rätt intressant att veta, huru mycket han sjelf betalade till den han åhörde.

Han yttrade vidare, att han just för att åt svenska folket behålla friheten ville bifalla det föreliggande lagförslaget. Hur kan han komma fram med en dylik deduktion efter de anföranden, han här i kammaren hört, om huru just denna lag skulle beröfva det svenska folket den frihet, det haft sedan 1809. Det är icke nog med att man vill frånrycka oss den fria yttranderätten, utan man vill äfven hafva en ändring i detta syfte i tryckfrihetsförordningen. Hvar detta skall sluta, det vet jag sannerligen icke.

Herr vice talmannen påstod, att de, som yrka afslag, trampa Konungen, folket och lagen under fötterna, men det har icke varit min mening och ingen annans heller, som talat emot det kongl. förslaget. Men man har här i kammaren framhållit, att det icke vore någon brådska med afgörandet af denna lagfråga, och vice ordföranden i lagutskottet har förklarat, att dermed kunde anstå, till dess man fått förslaget till den nya strafflagen i sin helhet under pröfning. Jag vill nu icke längre uppehålla tiden, utan inskränker mig till att yrka afslag på de skäl, herr Lilienberg i sin reservation anfört.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Herr Danielson: Då klockan snart är 12 på natten, skall jag icke blifva långvarig. Men jag har begärt ordet med anledning deraf, att under öfverläggningen anförts åtskilliga synpunkter, som jag icke tror vara hållbara.

Jag kan icke gilla, att man äfven i frågor sådana som denna, hvilka äro rena lagfrågor, som afse hela det svenska folket, särskildt vill taga hänsyn till arbetarne och framhålla det oupphörligt. Här är ju icke fråga om att stifta lag blott för arbetarne, utan för oss och alla andra. Och allra minst gäller det endast den egentlige arbetaren, utan, om så skulle vara i viss mån, så gäller det dem, som säga sig vara arbetare, men icke äro det, dessa agitatorer, som äro för lata eller beqväma att utöfva något egentligt kroppsarbete och derför taga agitationerna såsom yrke. Man vill nu blott, att dessa icke skola hafva bättre rättigheter än andra laglydiga medborgare. Det är detta, som förslaget går ut på och att, om de uppmana till ohörsamhet emot lag och laga myndighet, de må kunna straffas derför lika som de som möjligen verkställa uppmaningen och hemfalla till straff.

Jag vill emellertid förklara, att jag icke vill gå längre, än hvad herrar Göransson, Smedberg m. fl. gjort i sin reservation. Men stannar man der, tror jag, att man alls icke kan använda de skäl, man här föreburit mot förslaget, ty de höra alls icke hit. Eller är det för mycket att begära, som jag nyss nämnde, att vi alla skola vara lika inför lagen, och att hvar och en skall hafva skyldighet att visa hörsamhet mot lag och laga stadgar? Det kan verkligen icke vara för mycket begärdt, vare sig det gäller den ene eller den andre. Det är detta, jag vill hafva sagt; jag tycker icke om, att man söker blanda in annat i frågan och talar om sådant, som alls icke hör hit och icke har något sammanhang med saken.

Jag begärde äfven ordet med anledning af en talares yttrande, att man icke skulle antaga detta lagförslag, förr än man finge en stark och klok regering. Jag kan icke förstå det skälet. Den talaren har kanske sina sympatier fästa vid en annan regering, som han ansåg mycket starkare och klokare än denna; men jag anser, att kanske just detta tillstånd, som i visst syfte berör denna fråga, är en skörd af den sådd, som då utsåddes. Jag kan icke annat än gifva den nuvarande regeringen det erkännandet, som redan mången annan har gjort, att det är godt om regeringen, då det är fråga om en så vigtig samhällsangelägenhet som denna, tar den om hand och sjelf framlägger förslag. Vill sedan Riksdagen antaga det eller icke, må det vara dess ensak. Jag kan alltså icke se annat, än att regeringen gjort hvad den bort göra, och att att man bör hålla den räkning derför. Om den sedan i mångens omdöme är hvarken stark eller klok, må vara deras sak att afgöra. Men för min del anser jag denna åtgärd vara något, som man icke bör klandra med sådana ord.

Vid anförandet af skälen mot det kongl. förslaget har man nästan uteslutande hållit sig vid det muntliga ordet och talat om, att man icke skulle få hålla tal och uppträda på folkmöten. Men det muntliga ordet är här mindre farligt; vida farligare är, hvad som kommer i tryck och sprides ut på det sättet. Det finnes en hel del tryck-

saker, som äro ytterst anmärkningsvärda och vida mera socialistiska, än de yttranden, som omnämnas i denna promemoria. Är det då för tidigt att söka stäfja sådana uttalanden, som utspridas i tryck och utså ohörsamhet mot lag och laga myndighet? Och är det i sin ordning, att samhället vill hafva respekt för sina lagar, vill, att hvad vi här stadga och bestämma skall efterlefvas och vinna tilltro och anslutning, så tror jag icke, att det är för mycket, att vi gifva eftertryck åt den saken genom att antaga detta förslag, som innefattas i sagda reservation.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Jag vill alltså biträda reservanternas förslag, men jag vill icke gå längre. Och jag vill på förhand säga kammaren, att, skulle kammaren fatta ett sådant beslut, och förslaget i förändradt skick återkommer efter en sammanjemkning, kommer jag icke att vara med derom, utan rösta för rent afslag. Jag vill icke gå ett ord längre, än reservanterna hafva gjort. Jag är rädd för att gå för fort i afseende på det, som följer i förslagets återstående del. Der är det fråga om en rättighet, som man bör se sig före, innan man kastar bort. Jag vill icke vara med om att kasta bort en frihet, der det verkligen gäller en frihet. Göra vi det och ångra oss sedan, skall det blifva svårt att få igen den. Men der jag angaf att stanna, dit, synes mig, böra vi gå för att bringa ordning, reda och hörsamhet för lagens bud.

Jag yrkar derför bifall till reservanternas förslag.

Herrar *Petersson* i Eksebo, *Erickson* i Bjersby, *Eklund*, *Nilsson* i Käggla, *Petersson* i Dänningelanda, *Andersson* i Örstorp, *Lasse Jönsson* och *Andersson* i Lyckorna instämde häruti.

Herr Stjernspetz yttrade: Jag skall icke bli lång, utan endast med ett par ord motivera mitt yrkande.

Historiens vittnesbörd äfvensom alla författare i statsrätt, bland hvilka äfven herr professor Rydin i Upsala, hafva fullständigt ådagalagt, att ett verkligt konstitutionelt statsskick *icke kan ega bestånd*, utan att den enskilde medborgaren eger rätt att fritt uttala sin mening och sina tankar om samhället, dess lagar och inrättningar. Förbudet i fråga skulle derför enligt mitt förmenande snart nog förrycka vårt statsskick, till skada för vårt fosterlands fredliga och lugna utveckling och till oberäkneliga olyckor för konung och folk under den närmaste generationen.

Medan jag har ordet, måste jag äfven göra ett inlägg, i ett visst fall, mot den här förda diskussionen. Man har med rätta framhållit våra domares omutlighet och rättskänsla, och jag beder att till fullo få instämma uti de loford, som hafva egnats dem. Det är derför med icke ringa förvåning man hör sådana yttranden, som blifvit fälda af vice talmannen och andra lagens förfäktare, då de framhållit huru "hyggliga" våra domare äro, och huru bra de skola veta att "skilja emellan" mer eller mindre hederliga och hyggliga menniskor, m. m. Skulle vår domarecorps i framtiden icke få döma *alla efter lagens bokstaf*, så skulle den icke längre kunna tillerkännas de vackra vitsord, som den förut gjort sig förtjent af, och jag beder att vi måtte blifva förskonade från sådana der förespeglade "hyggliga" domare, hvilket vore att råga eländet i framtiden!

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Jag anser mig gerna kunna vara med om ett reservanternas liknande förslag eller något i den rigtningen, hvilket icke, likt Kongl. Maj:ts, utesluter en sansad diskussion öfver våra statsinrättningar, men jag vill ändock för närvarande på de skäl, herr Lilienberg framhållit, yrka rent afslag.

Herr Larsson i Berga: Jag vill endast uttala en protest på fullt allvar mot detta lagförslag, sådant det förekommer så väl i utskottets som i reservanternas hemställan. Jag tror för min del, att detta lagförslag icke så synnerligen skulle komma att hindra eller stäfja den socialistiska verksamheten, ty socialisterna frukta kanske icke denna lag så mycket, som den skulle komma att skada många redlige och aktade män inom vårt samhälle. Jag tror, att förslaget skulle vara till mycken skada för vår yttrandefrihet, som vi hafva fått oss förvärfvad genom våra lagar. Men jag tror ock, att de lagar, vi redan förut hafva, bereda oss tillräckligt skydd för vårt försvar.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Herr Lilienberg: Jag ber om ursäkt, att jag tar uppmärksamheten i anspråk för en kort stund. Åtskilliga anmärkningar hafva här blifvit rigtade mot min reservation. Men då tiden är så långt framskriden, skall jag inskränka mig att blott besvara något af hvad representanten från Norrbottens län anfört.

Han sade först, att han icke kunde godkänna den invändning, jag hade framstält, att man borde afbida strafflagsförslaget i dess helhet, emedan, såsom han nämnde, 1887 års Riksdag redan hade antagit en lösryckt del af strafflagen. Ja, det är sant; men till mitt försvar får jag säga, att jag icke var representant vid riksdagen 1887, ty hade jag det varit, skulle jag då hafva gjort samma invändning mot denna partiella förändring, som jag nu gjort.

Han yttrade sig äfven — såsom det föreföll mig med en viss ringaktning — om det, att jag sagt, att man borde se till, huru vida en lag sådan som denna vore af behofvet påkallad, innan man antoge den. I det afseendet kan jag förena mig med hvad herr Herslow yttrade för en stund sedan, eller att, när man stiftar en lag, man först bestämdt måste veta, huru vida en sådan lag är af behofvet påkallad eller icke. Och hvad nu herr Smedbergs m. fl:s reservation angår, som här vunnit så mycket understöd, kan man verkligen säga, att det är af behofvet påkalladt att stifta en sådan lag som den, som skulle blifva stiftad, om denna reservation antoges? Jag tror det icke. Jag tror, att hvad regeringen egentligen velat hafva fram, är den senare delen af förslagets sista moment, men att det, hvartill dessa reservanter yrkat bifall, eller första momentet och senare momentets förra del, endast har tillkommit derför, att man ansett följdrigtigheten fordra det.

Vidare anmärkte han — och det har herr vice talmannen i viss mån upptagit — att, om man skulle antaga herr Smedbergs m. fl:s reservation, derigenom icke skulle åstadkommas någon inskränkning i yttrande- och församlingsrätten. Ja, mine herrar, det är ganska led-

samt att höra något sådant, ty det visar, dels att jag i min reservation icke uttryckt mig tillräckligt tydligt, dels också, att jag bort begära ordet långt förr. Ty det är alldeles ostridigt, att herrar Smedbergs, Göranssons m. fl:s reservation, om den blefve lag, skulle inskränka yttrande- och församlingsfriheten.

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

Hvad först församlingsrätten angår, så ber jag om ursäkt, att jag något uppehåller mig vid den; och jag ber herrarne lyssna till hvad jag säger. Efter 15:de paragrafen 10:de kap. strafflagen är offentlig myndighet berättigad att upplösa en folkförsamling, så snart dervid talas något, som strider mot lag. Nu sade jag på förmiddagen, och jag säger det än, att, om man tänker sig att vid ett folkmöte, som samlats för det allra lofligaste ändamål, någon bland de närvarande skulle, låt vara utan att vinna särdeles gehör, uppmana de närvarande att begå någon, om än så obetydlig förseelse, som är i strafflagen med straff belagd, så skulle vederbörande myndighet vara berättigad att förklara det församlingen skulle upplösas. Är icke detta en inskränkning i församlingsfriheten? Eller om på ett sådant möte någon skulle företaga sig det vanvettiga orådet att uppmana någon att icke fullgöra sina civilrättsliga förbindelser, hvarom förmäles i statsrådets anförande till statsrådsprotokollet, så är vederbörande myndighet berättigad att upplösa församlingen. Om åter dylika uppmaningar intagas i tryckt skrift, så är åtalsrätten inne. Är icke detta en inskränkning i tryckfriheten?

På grund af hvad jag sålunda ytterligare anfört yrkar jag fortfarande afslag å utskottets hemställan.

I öfrigt vill jag, för den händelse att någon skulle spörja mig hvad jag trodde att lagutskottet kommer att göra, i fall kammaren skulle bifalla reservanternas förslag, blott tillägga, att jag icke vill närmare uttala mig derom.

Herr Jansson i Krakerud: Jag skall endast be att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för afslag å så väl utskottets som reservanternas förslag.

Herr Bexell: Man har i afton framhållit, att den nuvarande lagen icke kan med straff belägga dem, som uppmana till våldsamheter mot myndigheter m. m., och att denna brist egentligen föranledt framläggande af detta förslag. Men ingen lär väl kunna bestrida det faktiska förhållandet, att skräddaren Palm blifvit lagförd och straffad för det han under en eller annan form uppmanat till ohörsamhet mot myndigheterna. Det har vidare blifvit sagdt af flere föregående talare, att den, som kränkte religionens helgd och trampade densamma under fötterna, icke vore åtkomlig enligt nu gällande lag. Men hafva icke en Lennstrand, en Danielsson blifvit lagförda och straffade? Behöfver jag påminna herrarne huru som för två år sedan en bondpojke blef dömd till två års fängelse derför att han döpt en hundvalp?

Jag anser således att den nuvarande lagen är tillräckligt verksam, och att den föreslagna lagens antagande skulle medföra olycka för staten, jag skulle vilja påminna herr vice talmannen om folkmötena i Dalarne i forna tider. Då hade allmogen rätt att församla sig till

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. (Forts.)

rådplägningar om sina och statens angelägenheter, och man fick på den tiden frimodigt sjunga ut sin mening.

Herr Berg, häradshöfdingen, framstälde en fråga, som var så enkel, att den passar för mig att svara på. Han frågade hvad följden skulle blifva, om förslaget afsloges. Jo, ingenting annat än att regeringen sedan komme fram med ett nytt förslag, och i det fallet plägar regeringen icke vara allt för blygsam.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid — ehuru jag hvad den saken anbelangar har mycket att fordra, eftersom jag så sällan yttrat mig — utan slutar jag med att yrka afslag å detta förslag, hvars antagande enligt min öfvertygelse skulle medföra en stor riksolycka.

Herr Sven Nilsson: Jag begärde ordet för att rätta ett yttrande, som fäldes af herr Danielson. Det är icke första gången han tager sig friheten att citera mina yttranden origtigt, och derför är det nödigt att fästa hans och kammarens uppmärksamhet derpå. Han sade nemligen, att jag skulle hafva yttrat, att vi skulle vänta med lagens antagande, till dess vi finge en stark regering. Han ville väl dermed bevisa att jag var emot lagen, derför att denna regering lagt fram förslaget. Men mina ord föllo ej så som han återgifvit dem. Protokollet skall nog visa hvad jag verkligen yttrade. Jag har sagt, att, om man skall antaga en socialistlag eller icke, beror på, huru vida man har en stark och klok regering eller icke. Ty har man eller får man en sådan regering, behöfver man icke någon dylik lag. Är blott regeringen stark och klok, så stäfjar den nog det ofog, som kan bedrifvas af socialdemokraterna. Herr Danielson kan således icke af mitt yttrande draga den slutsatsen, att jag velat uttala något klander mot regeringen. Ty det har jag icke gjort, och hans jemförelse mellan denna och andra regeringar hade således varit alldeles öfverflödig.

Jag skall äfven be att få säga några ord med anledning af ett yttrande af talaren på örebrobänken, som hade den egendomliga uppfattningen, att de ord, jag citerade, icke skulle ursprungligen hafva uttalats för friheten åt det folk, till hvilka de egnades. Jag har icke hört någon betvifla detta. Den misstro, herr Ödell uttalade i detta fall, må stå för hans egen räkning.

Herr Bruse: Då jag för min del anser denna fråga vara en bland de vigtigaste, och då jag antager att ett beslut om bifall till Kongl. Maj:ts förslag skulle verka till allra största skada för vårt land, ber jag få tillkännagifva, att jag med min röst kommer att bidraga till afslag å utskottets hemställan på de grunder, som i herr Lilienbergs reservation äro anförda.

Herr Johansson i Noraskog: Jag vill blott hafva till protokollet antecknadt, att jag anser föreliggande förslag onödigt, onyttigt och i högsta grad skadligt. Jag yrkar derför afslag på utskottets förslag.

Herr Danielson: Blott ett par ord med anledning af herr Sven Nilssons yttrande. Den protest, han emot mig uttalade, synes mig

Angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § straflagen. (Forts.)

vara temligen obehöflig. Han må tyda sina uttalanden till det bästa, såsom han sjelf tycker, det har jag icke något emot, men vi hafva dock hans ord i så friskt minne, att det ej kan vara skäl att tvista derom. Jag har icke återgifvit dem i annan mening än de efter min och mångas mening föllo, och han har sjelf nu erkänt dem vara sagda i syfte att påyrka en stark regering. Jag tror derför, som sagdt, att den af honom nu afgifna protesten var bra onödig.

Herr Jansson i Saxhyttan: Jag vill för min del endast säga, att jag tror att, om föreliggande förslag antages, det icke kommer att dröja länge förr än denna kammare skall finna att en förändring åter blir af behofvet påkallad. Men jag tror, att Första Kammaren då blir lika obeveklig, som när det var fråga om ändring af den kommunala rösträtten. Jag nödgas derför yrka rent afslag på Kongl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats 1:o bifall till utskottets hemställan oförändrad; 2:o bifall till densamma med den ändring deri som föreslagits i herr Göranssons vid utlåtandet fogade reservation; 3:o ärendets återremiterande till utskottet; och 4:o afslag å såväl utskottets hemställan som å förenämnda reservation. Herr talmannen gaf propositioner å hvart och ett af dessa yrkanden och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till herr Göranssons reservation. Votering begärdes. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapropositionen upptog herr talmannen ånyo de återstående yrkandena, af hvilka det som afsåg afslag nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jemväl i fråga om kontrapropositionen äskades votering, i följd hvaraf, och sedan till kontraproposition i denna votering antagits yrkandet på bifall till utskottets hemställan oförändrad, nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den som till kontraproposition i hufvudvoteringen om lagutskottets utlåtande n:o 56 antagar yrkandet om afslag å utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till utskottets nämnda hemställan.

I denna votering som anställdes enligt denna proposition röstade 114 ledamöter ja och 95 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som godkänner det af lagutskottet i dess utlåtande n:o 56 tillstyrkta lagförslaget med den ändring deri, som föreslagits i herr Göranssons vid utlåtandet fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är det ifrågavarande lagförslaget af kammaren afslaget.

Hufvudvoteringen utföll med 109 ja mot 102 nej, hvadan kammaren beslutat i enlighet med japropositionens innehåll.

Sedan denna utgång af voteringen af herr talmannen meddelats kammaren, anmäldes reservationer emot det fattade beslutet af herrar *Lilienberg, Bexell, Björkman, Nilsson* i Skärhus, *Broström, Carlsson* i Nysäter, *Olson* i Stensdalen, *Bruse, Farup, Lyttkens, Ericson* i Borekulla, *Carl Ifvarsson, Hedin, Sven Nilsson, Håkansson, Truedsson, Dahn, Ollas A. Ericsson, Amnéus, Nilsson* från Lidköping, *Westrin, Pettersson* i Brystorp, *Eriksson* i Elgered, *Waldenström* från Gefle, *Nydahl, Olsson* i Ornakärr, *Dahlberg, Olsson* i Kyrkebol, *Andersson* i Upsal, *Pehrsson* i Önnerud, *Larsson* i Berga, *Jonsson* i Hof, *Johnsson* i Thorsberg, *Hanson* i Berga, *Folke Andersson, Bengtsson* i Gullåkra, *Andersson* i Nöbbelöf, *Söderblom, Ersson* i Vestlandaholm, *Olsson* i Sörnäs, *Hansson* i Solberga, *Erikson* i Myckelgård, *Holm, Ljungman, Andersson* i Hasselbol, *Schöning, Kardell, Jansson* i Saxhyttan, *Sundberg* från Haparanda, *Bromée, Wändahl* och *Svensson* från Carlskrona.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången Första Kammarens protokollsutdrag n:o 232.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets nedannämnda memorial:

n:o 81, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett kasernetablissement i Jemtland för en artilleridivision;

n:o 82, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående en i statsutskottets memorial n:o 80 föreslagen voteringsproposition; och

n:o 83, angående statsregleringen för år 1890.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,37 på natten.

In fidem

A. E. J. Johansson.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1889.